

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ДІАЛОГ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2819-з
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
Л.І. Любименко

Керівник: доцент кафедри, кандидат
психологічних наук, доцент Бойко Г.В.

Рецензент: завідувач кафедри соціальної
філософії та управління,
д.філос.н., доцент Бутченко Т.І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра соціальної філософії та управління
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної філософії та
управління

_____ Т.І.Бутченко
« ____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Любименко Людмилі Іванівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Діалог із громадянами як фактор розвитку об'єднаних територіальних громад

керівник роботи Бойко Ганна Валентинівна, доцент кафедри соціальної філософії та управління, кандидат психологічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом ЗНУ від «25» травня 2020 року № 606-с

2. Строк подання студентом роботи 4 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні : навч. посіб. Київ : ДП «Укртехінформ», 2013. 205 с. ; Крутій О.М. Діалогічне підґрунття громадського суспільства як умова ефективного місцевого самоврядування: монографія/ за заг. ред. проф. В.В. Лісничого ; Харків : ХарРі НАДУ Магістр, 2007. 183 с. ; Успішна громада : будемо разом: навч. посіб./ М. Бриль та ін. Харків : Фактор, 2018. 130 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати історію дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад. 2. Уточнити зміст основних понять дослідження: «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток». 3. Визначити принципи та методи дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад. 4. Дослідити сутність та принципи діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад. 5. Висвітлити нормативно-правову базу діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад. 6. Охарактеризувати закордонний досвід реалізації діалогу із громадянами для розвитку об'єднаних територіальних громад. 7. Проаналізувати сучасний стан розвитку діалогу із громадянами в Оріхівській міській раді. 8. Обґрунтувати основні проблеми та перспективи розвитку діалогу із громадянами як фактору розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громад.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Бойко Г.В. доцент кафедри соціальної філософії та управління	25.05.2020	25.05.2020
Розділ 2	Бойко Г.В. доцент кафедри соціальної філософії та управління	26.06.2020	26.06.2020
Розділ 3	Бойко Г.В. доцент кафедри соціальної філософії та управління	03.10.2020	03.10.2020

7. Дата видачі завдання 25 травня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2020	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2020	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2020	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень 2020	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Липень – серпень 2020	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2020	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Листопад 2020	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2020	<i>виконано</i>

Студент _____ Л.І. Любименко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Г.В. Бойко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Заїка
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 86 сторінок, 86 позиції у списку літератури.

ДІАЛОГ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Мета дослідження: дослідження актуального стану діалогу між місцевою владою та громадянами в об'єднаних територіальних громадах та шляхів його вдосконалення задля ефективної роботи місцевої влади на користь громадським інтересам.

Об'єкт дослідження: об'єднані територіальні громади в сучасній Україні.

Предмет дослідження: діалог місцевої влади та населення в об'єднаних територіальних громадах.

Методи дослідження: аналіз, синтез, абстрагування, індукція, порівняльний, спостереження, опитування, метод аналізу документів.

Новизна дослідження: аналізуються шляхи встановлення ефективного діалогу між системою керівництва ОТГ та громадськістю.

Гіпотеза: оптимізація діалогу забезпечується через взаєморозуміння між керівництвом ОТГ та населенням; залучення громадян у процес прийняття важливих рішень задля сталого розвитку території

Висновки: 1. Сьогодні у діалозі між владою і громадою у нашій демократичній державі відбувається зміна принципів та формується нова модель діалогу. Розвиток ефективного діалогу можливий лише за умови функціонування дієвого громадянського суспільства.

2. Чинні закони, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України закладають правові засади залучення громадськості до прийняття рішень та управління громадою.

3. Органом місцевого самоврядування Оріхівської міської ради вживаються заходи з залучення якомога більшої кількості механізмів та інструментів для налагодження дієвого діалогу з представниками територіальної громади.

SUMMARY

Qualification work consists of 86 pages, 86 literature sources.

DIALOGUE WITH CITIZENS AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

Research purpose is to study the current state of dialogue between local authorities and citizens in the united territorial communities and ways to improve it for the effective work of local authorities for the benefit of the public interest.

Research object is the united territorial communities in modern Ukraine.

Research subject is the dialogue between local authorities and the population in united territorial communities.

Research methods are analysis, synthesis, abstraction, induction, comparative, observation, survey, document analysis method.

Research novelty is that the ways of establishing an effective dialogue between the united territorial communities' management system and the public are analyzed.

Research hypothesis is that dialogue optimization is ensured through mutual understanding between the united territorial communities' management and the population; citizens involvement in the process of making important decisions for the sustainable development of the territory.

Conclusions: 1. Nowadays, the dialogue principles are changing and a new model of it is being formed in the dialogue between government and community in our democratic state. The development of an effective dialogue is possible only if an effective civil society is functioning.

2. Current laws, decrees of the President of Ukraine, resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine establish the legal basis for public involvement in decision-making and community management.

3. The local self-government body of the Orikhiv City Council shall take measures to involve as many mechanisms and tools as possible to establish an effective dialogue with the representatives of the territorial community.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГУ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	9
1.1. Історія дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад	9
1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «діалог», «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток».....	13
1.3. Принципи та методи дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад	18
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГУ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	26
2.1. Сутність та принципи діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад	26
2.2. Нормативно-правова база діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад	33
2.3. Закордонний досвід реалізації діалогу із громадянами для розвитку об'єднаних територіальних громад	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДІАЛОГУ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ У РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА ПРИКЛАДІ ОРІХІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	44
3.1. Сучасний стан розвитку діалогу із громадянами в Оріхівській міській об'єднаній територіальній громаді.....	44
3.2. Проблеми та перспективи розвитку діалогу із громадянами як фактору розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади.....	68
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогодні однією з провідних тенденцій децентралізації в Україні є активізація процесів добровільного об'єднання територіальних громад. Саме ці новоутворені, сильні, спроможні громади є майбутнім нашої держави. Розвиток та стала робота об'єднаних територіальних громад, в основі якої лежать демократичні принципи, неможливі без соціальних процесів, що проявляють себе в дієвому діалозі між керівництвом ОТГ та громадянами.

Ефективне управління ОТГ неможливе без відточеного механізму взаємовідносин та діяльного діалогу місцевої влади з громадянами. Тобто успішність ОТГ напряму залежить від постійного діалогу, удосконалення взаємовідносин та активної участі громадян у справах громади. Співпраця є продуктивною коли всі зацікавлені сторони взаємодіють щодо здійснення позитивних змін задля місцевого розвитку. У випадку відсутності діалогу між місцевою владою громади та громадянами виникають непорозуміння, які призводять до віддаленості владних органів від населення, його потреб. Тому, робота місцевої влади ОТГ повинна бути зорієнтована на людей, передбачити участь громадян (мешканців) у поточних процесах управління та у більш конкретних аспектах розвитку об'єднаних територіальних громад.

На сучасному етапі розвитку об'єднаних територіальних громад важливим фактором є налагодження діалогу місцевої влади з громадянами, знаходження шляхів вдосконалення позитивного впливу такого діалогу на процеси управління в ОТГ. Для цього мають з'являтися якісні, нові моделі взаємодії місцевої влади і громадян, побудовані на демократичних та правових засадах. Органам місцевого самоврядування необхідно створити сприятливі умови для участі населення у вирішенні питань місцевого значення. Мова йде про встановлення сприятливих правил взаємодії, як для місцевої влади, так і для жителів громади. Вирішенню цього актуального питання і присвячена ця робота.

Досліджували вплив діалогу між владою та громадянами, як певного фактору розвитку території, з різним ступенем висвітлення в теоретичних та практичних розробках, такі вітчизняні та міжнародні вчені: М. Стрипко, О. Якубовський, В. Давиденко, О. Крутій, Т. Михайліна, М. Орзіх, О. Віннікова, С. Іщук, А. Крупник, Н. Піроженко, С. Панцир, А. Красносільська, А. Ткачук та інші. В своїх роботах вчені прагнули подати не лише теоретичний матеріал, а й зробити свої рукописи практичними посібниками для регулювання взаємовідносин між владою та громадянами, підвищення рівня залучення останніх до процесу творення спроможної країни (прийняття рішень на місцевому рівні).

Об'єктом дослідження є об'єднані територіальні громади в сучасній Україні.

Предметом дослідження є діалог місцевої влади та населення в об'єднаних територіальних громадах.

Метою роботи є дослідження реального стану сучасного діалогу між місцевою владою та громадянами в об'єднаних територіальних громадах та можливість його вдосконалення задля ефективної роботи місцевої влади на користь громадським інтересам.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати наступні *завдання*:

- дослідити історію діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад;
- уточнити зміст основних понять дослідження: «діалог», «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток»;
- визначити принципи та методи дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад;
- опрацювати сутність та принципи діалогу із громадянами, як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад;
- викласти нормативно-правову базу діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад;

- дослідити закордонний досвід реалізації діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад;
- проаналізувати сучасний стан розвитку діалогу із громадянами в Оріхівській міській раді;
- визначити рекомендації щодо оптимізації діалогу із громадянами як фактору розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що у роботі аналізуються шляхи встановлення ефективного діалогу між системою керівництва ОТГ та громадськістю.

Значення роботи у теоретичному та практичному сенсі полягає в тому, що проведена робота по дослідженню дає можливість збільшити в цілому розуміння про фактори, які сприятимуть перспективі розвитку налагодженого діалогу між місцевою владою та громадянами, а також вплинуть на процеси творення спроможних громад. Матеріали даної роботи можуть використовуватися в подальших дослідження проблематики взаємодії влади та громадян.

Гіпотеза: оптимізація діалогу забезпечується через взаєморозуміння між керівництвом ОТГ та населенням; залучення громадян у процес прийняття важливих рішень задля сталого розвитку території та підтримку влади громадянами.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку літератури.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГУ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Історія дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад

Питання діалогу з громадянами, як особливої форми взаємодії місцевої влади з населенням ОТГ завжди були актуальними в усіх періодах існування влади та громадян. Зумовлено це важливістю питання, необхідності здобуття зворотного зв'язку з громадянами, встановлення партнерських відносин між керівництвом території та населенням громади. Як результат підвищення механізму залучення громадянських інституцій до реалізації проектів на покращення розвитку території, визначення питань першочергової ваги та інше. Участь громадян у конструктивному діалозі з владою є визначальним чинником в управлінні та реалізацією їх права на участь у творенні території.

Особлива увага приділяється цим питанням останні десять років. Саме цей час активізації процесу децентралізації в Україні. Так, сучасні науковці багато уваги приділяють питанням розвитку взаємовідносин суспільства та влади. Науковець Б. Ковальчук в своїй монографії «Легітимність державної влади в правовій теорії та державницько-правовій практиці (2011) розглядає таке питання, як проблему взаємодії громадськості крізь призму легітимізації влади, визначає механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства [31].

Дослідниця І. Жаровська визначає, що саме діалог між владою та суспільством є основою демократії, а її правова природа полягає в тому, що державна влада і громадянське суспільство взаємодіють заради блага окремого члена на основі принципів свободи, рівності, солідарності, добробуту і справедливості [19]. І. Жаровська одна з перших дослідниць, яка акцентувала

увагу на інституті народної ініціативи, як засобі формування відкритої влади [19, с. 30].

В. Ладиченко у дослідженнях «Гуманістичні основи організації державної влади» представив цікаву модель діалогу влади та суспільства. Вона ґрунтується на рівновазі у діалозі влади та громадян [39].

Виходячи з суджень М. Озріха можна зробити висновки про те, що основою взаємодії влади та громадян є не протистояння чи протиборство, а саме знаходження способів співіснування, тобто ведення діалогу для узгодження та гармонізації інтересів [46].

Багато вчених, філософів, політичних діячів минулого, такі як Ж. Руссо, А. Сен-Симон, Дж. Мілль, розглядали явище взаємовідносин влади та суспільства як партнерство, суспільний діалог, співробітництво праці і капіталу. Як пише В. Давиденко «держава – виявилася неспроможною існувати без розвинутих інститутів соціального партнерства – специфічного типу сформованих суспільних відносин, притаманних цивілізованому суспільству з ринковою економікою» [12, с.46]. За О. Крутій в сучасному вимірі доцільно розглядати відносини між владою та громадянами як діалогову за своєю природою, оскільки як раз поняття «діалогова взаємодія» найбільш точно відображує сутність процесу реалізації спільних дій суб'єктів, в рамках громадянського суспільства [30, с.9].

Науковець В. Загорський в своєму навчальному посібнику «Взаємовідносини місцевих органів влади з громадськістю» наголошує на тому, що громадянське суспільство слід розглядати як «суб'єкт переговорного процесу». Пояснює це важливістю для місцевої влади отримання інформаційних знань про громадську думку та настрої для управління цими процесами. Особливо це важливо для створення позитивного іміджу органів місцевого самоврядування [20, с.7].

Дуже вдало зазначає у своїх працях І. Ібрагімова, що «публічний діалог є необхідною умовою підтримки довіри додержавних органів [22, с.27]. Виникає принципова взаємозалежність сторін. детальніше можна описати це, як

формування запиту територіальної громади, щодо того на яку інформацію вона очікує, виконавча влада місцевого самоврядування реалізовує свою політику згідно з місцевими інтересами та з урахуванням очікувань громадян. Такі запити формуються в умовах діалогу між членами громади та лідером громади, керівництвом на умовах обговорення та визначення результату, який задовольнятиме всі сторони. Так ОТГ мають в майбутньому стати спроможними, сильними, відповідальними, які беруть на себе питання достойного забезпечення життєдіяльності свої мешканців.

Підґрунтям розвитку та зростання будь-якої територіальної громади люди вважають згуртованість її мешканців. Актуальність проблеми конструювання згуртованої громади, ведення конструктивного діалогу добре усвідомлюють не тільки представники самоврядування ОТГ та активні члени громад, але й пересічні мешканці міст, сіл, селищ. Про це свідчать матеріали досліджень, проведених у 2011-2018 роках Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, які охоплювали усі регіони реформи потрібно не тільки через адміністративно-фінансові чи матеріально-технічні досягнення ОТГ, а й через суспільні зміни всередині самих громад. Такі зміни можуть проявлятися у стосунках, що склалися між місцевою владою і територіальною громадою, застосуванні методів демократичного лідерства, впровадженні нових практик залучення населення, підвищенні активності мешканців, прозорому діалозі та партнерстві в питаннях планування місцевих бюджетів, наданні якісних публічних послуг тощо. Зміни в свідомості громадян стануть основою довгострокового, сталого соціального і економічного розвитку громади, формуватимуть її унікальний соціальний капітал, який характеризуватиметься умінням працювати в команді, впевненістю у собі, позитивному настрої, готовністю до співпраці, емоційною стійкістю, толерантністю, відповідальністю, здатністю прийняти виклик, готовністю до змін, взаємодовірі, само організованості тощо. На думку експертів, довіра між владою і громадою та вміння само організовуватися є одними з найважливіших ознак соціального капіталу. Без цих важливих характеристик громада виглядає

як звичайне безініціативне населення, що проживає на певній території, а управлінська діяльність місцевої влади зведена лише до вузького кола адміністративних функцій. У цьому випадку незалежно від того, скільки бюджетних коштів місцеве самоврядування буде інвестувати у соціальну інфраструктуру, населення, скоріше за все, не стане самоврядною громадою. Влада залишатиметься непрозорою, кулуарно-адміністративною інституцією, а мешканці не зможуть подолати власну байдужість та безініціативність. З відновлення довіри між владою та громадою, з розвитку самоорганізації населення розпочинається створення справжньої територіальної громади. Справжньою громадою люди стають тоді, коли усвідомлюють необхідність вирішити своїми силами певну спільну для них проблему, переймаються необхідністю її розв'язати, визначають, що саме кожен може для цього зробити, і починають діяти у визначеному напрямі. Похідною довіри та самоорганізації є творчість громади, яка полягає в мотивації знаходити інноваційні ідеї. Саме такі творчі ідеї та їх реалізація змінюють громаду, створюють її унікальний образ, сприяють впровадженню у громаді конкурентоспроможних проектів, нових стратегій, започатковують партнерські взаємини [80, с.60-75].

Діалог в ОТГ вивчають та досліджують і в Громадській мережі ОПОРА, за підтримки Програми «U-LED з Європою» в межах проекту «Відповідальне управління громадою». Так, за словами координатори виборчих програм Громадянської мережі ОПОРА Ольги Айвазовської, під час активного впровадження реформ дуже важливо, щоб участь у процесах прийняття рішень брали всі зацікавлені сторони: і влада, і громада. Представники Програми «U-LEAD з Європою», в особі керівниці відділу комунікацій, діалогу та налагодження зв'язків Астрід Коль, вважають, що реформа децентралізації спрямована на те, щоб покращити життя людей на місцях і зробити управління більш орієнтованим на громадян. Розвиток місцевого самоврядування перш за все передбачає не лише посилення ролі місцевого уряду, але, що найважливіше, посилення діалогу між місцевим самоврядуванням та населенням на місцях. Саме тому Програма «U-LEAD з Європою» співпрацює з Мінрегіоном за для

того, щоб покращити діалог і залучити громадян до процесу прийняття рішень. Досвід їх роботи показує, що цей конструктивний діалог між усіма зацікавленими сторонами посилює довіру, в першу чергу до реформ, до тих змін, що відбуваються, і покращує зв'язки на різних рівнях [79].

Таким чином, проблема діалогу органів влади та громадян дедалі частіше потрапляє до поля зору вчених, беручи до уваги, що закріпленні на законодавчому рівні права територіальної громади на здійснення місцевого самоврядування, у зв'язку з чим такий напрям дослідження стає актуальним. Саме йдеться про дослідження налагодження діалогу між різними суб'єктами місцевого самоврядування.

Не зважаючи на можливі ризики конфліктів, непорозумінь, розбіжностей в поглядах слід переходити до нового етапу співпраці влади та громади, на основі діалогу яких відбуватимуться суспільні зміни та гарантовано реалізуватимуться першочергові потреби населення.

1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «діалог», «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток»

В дослідження поставленої проблематики доцільно розкрити уточнення понять «діалог», «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток» для чітко розуміння їх суті та співвідношення одне до одного.

Відповідно до вільної енциклопедії вікіпедії поняття «діалог» (або діалог, від грецького *Διάλογος* – «розмова») – двосторонній обмін інформацією (розмова, спілкування) між двома або більше людьми (або у технічній мові – людиною та ЕОМ) у вигляді питань та відповідей [50].

Міжнародна громадська організація «Основи свободи» трактує це поняття як процес і метод спілкування з метою побудови взаємодії між людьми, які діляться своїм досвідом, ідеями та інформацією щодо обраної теми. Результатом діалогу є набуття нового, ширшого розуміння ситуації завдяки спілкуванню людей з різними точками зору.

З точки зору сучасної науки, діалог – це: 1) розмова, низка висловлювань двох або більше осіб на певну тему; 2) у переносному значенні – вільний обмін думками, переговори [69, с. 233]; обмін ідеями або точками зору щодо специфічного предмета з метою досягнення розуміння [51].

Соціологи, зокрема, вирізняють «звичайний діалог», який є «чистою» формою буденного діалогу. Такий діалог розглядається вченими не лише як найбільш поширене середовище взаємодій у соціальному світі, але і як переважаюча форма взаємодій. Що ж до більш формальних, або «інституціональних» типів взаємодії, то вони розглядаються як похідна від «звичайного» (чистого) діалогу [9, с. 165-168].

У теорії конфліктології діалог набув визнання як засіб врегулювання конфліктних ситуацій. Автори «Словника-довідника термінів з конфліктології» дають таке визначення діалогу: «це цивілізована форма цілеспрямованої двосторонньої духовної взаємодії різних суб'єктів у процесі реалізації ними своїх прав і повноважень в різних сферах суспільно-політичного, економічного, соціального і духовного буття». Серед ключових положень діалогу у довіднику виокремлено: визнання права опонента на власну позицію, відмову від монопольного володіння істиною, переконування опонента справедливістю своїх аргументів, а не грубий тиск на його волю і точку зору. Водночас незрозумілим є включення до діалогу конфліктного, полемічного спілкування двох суб'єктів, які взагалі не сподіваються на взаєморозуміння [71, с. 65-66].

У політичних науках діалог розглядається як одна з форм соціального спілкування, пошуку об'єктивної істини у процесі пожвавленого обміну думками між співбесідниками (особами, групами, партіями) [70, с. 30].

Термін «діалог» є словом іншомовного походження, яке утворене із префікса «діа...» (грец. dia – через), що означає наскрізний рух, розділення, посилення, завершеність [69, с. 232] та частини складних слів «...лог» (грец. logos – слово, думка) – що відповідає поняттям «слово», «мова» [69, с. 418]. У дослівному перекладі з грецької діалог (dialogos) – бесіда, розмова [69, с. 233].

Важливі для дослідження сутності «діалогу» з позицій науки «Державне управління» є аспекти діалогу, які розкриваються у філософській думці. Діалог є ключовою філософською категорією. Як зазначається в енциклопедичному словнику, незважаючи на схильність філософії до монізму, діалогізм постійно виникав при створенні філософських систем (як, наприклад, дуалізм) [45, с. 161-162].

Та незаперечне авторство у визначенні діалогу як методу віднаходження істини належить давньогрецькому філософу Сократу (469-399 до н.е.). Використовуючи логічні прийоми, розроблені софістами, Сократ не шукає у запитаннях-відповідях перемоги над супротивником, а має на меті здобути справжнє істинне знання. Своє мистецтво пізнання правди Сократ називав мистецтвом допомоги народженню істини, маєвтикою (метод виявлення прихованого в людині знання за допомогою майстерних навідних запитань). Мета маєвтики – всебічне обговорення будь-якого предмета, визначення поняття; знаходження істини шляхом постановки питань, відповідаючи на які відповідач сам знаходить, «повиває» істину, обговорювану з настановами того, хто запитує. Головним предметом бесід Сократа були питання етики. Поставивши у центр своєї філософії людину, Сократ стверджував, що пізнати світ людина може, тільки пізнавши себе, свою душу, вчинки, і в цьому полягає основне завдання філософії. Тенденція постійно виявляти протиріччя в твердженнях, зіштовхувати їх і приходити таким чином до нового (надійнішого) знання стає джерелом розвитку понятійної (суб'єктивної) діалектики [73, с. 19-28].

Е. Левінас вирізняє три типи діалогу: 1) інтеграційний (позитивний) – діалог, у якому діалогіст повністю виключає точку зору іншого. У такому діалозі задоволення отримує тільки один; 2) ідентифікаційний (негативний) – діалог, у якому співрозмовники заперечують точку зору один одного. В такому діалозі задоволення не отримує ніхто; 3) синтетичний (символічний) – діалог, спрямований на пошук істини, що примирює обидві точки зору [40, с.160]. Зрозуміло, що лише останній тип повною мірою відповідає сутності

діалогу. Він також виступає як найбільш продуктивний та соціально виправданий, оскільки кожний зі співрозмовників відчуває задоволення від спілкування рівною мірою.

Поняття «громадяни» за своєю формою множинне, тому не вдалося відшукати джерел по уточненню даного поняття. Та є багато трактувань поняття «громадянин» – людина, яка належить до певної країни, де вона має відповідний юридичний статус, або співвідносить себе з нею. Громадянин має певні права, а також відповідні обов'язки. Поняття громадянин визначає місце людини в державі. З юридичної точки зору громадянин – це загальне поняття, а індивідуальне поняття громадянина вміщено в його громадянській позиції – у певному ставленні до різних суспільних явищ і процесів з урахуванням інтересів суспільства та держави. Власне від умов соціалізації в суспільстві, від родинного виховання, від рівня розвитку особистої культури й освіченості залежить рівень громадянськості певної особи. Формування громадянськості відбувається у процесі соціалізації особи через систему суспільних відносин.

Громадянин – фізична особа, правовий статус якої зумовлений належністю до громадянства певної держави. Громадяни становлять найчисельнішу категорію населення. Вони також володіють повнішим обсягом прав і свобод, ніж інші категорії населення – іноземці та особи без громадянства. Громадянин – це завжди людина. Але в юридичному значенні не кожна людина може бути громадянином. Це зумовлено певними відмінностями у правовому статусі громадянина і людини. Права останньої мають природний та невідчужуваний характер, тоді як права громадянина визначаються належністю людини до громадянства певної держави. При цьому правові статуси громадянина і людини багато в чому збігаються і переплітаються. Тому чимало конституцій держав, в тому числі України, містять загальні розділи про права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Громадянин – людина, що має стійкий правовий зв'язок з конкретною державою, що проявляється у взаємних правах та обов'язках. З поміж усіх конституційно-правових статусів саме громадянство надає найбільше переваг

для особи, особливо коли мова йде про політичні права та участі в управлінні державними справами [50].

Відповідно до тлумачення із «Словника української мови» «громадянин» – це особа, що належить до постійного населення якої-небудь держави, користується її правами і виконує обов'язки, встановлені законами цієї держави. Також, «громадянин» – це дорослий чоловік, а також форма звертання до нього. Ще трактується, як той, хто підпорядковує особисті інтереси громадським, служить батьківщині. Звичайно, є трактування, що це член громади [2].

Поняття «фактор» (від латинського *factor* – «той, що робить, чинить», від *facere* – «діяти», «виробляти», «примножувати»), чинник – умова, рушійна сила будь-якого процесу, явища [50].

Поняття «розвиток» – незворотня, спрямована, закономірна зміна матеріальних і ідеальних об'єктів. Тільки одночасна наявність всіх трьох зазначених властивостей виділяє процеси розвитку серед інших змін: оборотність змін характеризує процеси функціонування (циклічне відтворення постійної системи функцій); відсутність закономірності характерно для випадкових процесів катастрофічного типу; при відсутності спрямованості зміни не можуть накопичуватися, і тому процес втрачає характерної для розвитку єдиної, внутрішньо взаємозалежної лінії. У результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта, що виступає як зміна його складу або структури (тобто виникнення, трансформація або зникнення його елементів або зв'язків) [50].

Поняття «розвиток» – це специфічний процес зміни, результатом якого є виникнення якісно нового, поступальний процес сходження від нижчого до вищого, від простого до складного [68]. Поняття «розвиток» – це процес формування і зміни внутрішніх якостей людини. Поняття «розвиток» – процес, в результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого. Ще це – ступінь освіченості, культурності, розумової, духовної зрілості [2].

«Територіальна громада» – базова адміністративна одиниця в Україні. Громади формують райони, декілька районів утворюють області. Міські громади міст Києва і Севастополя, мають особливий статус і не входять до складу жодного району та області. Закон означає територіальну громаду як жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. Основними її ознаками є спільна територія існування, наявність спільних інтересів місцевого значення, соціальна взаємодія членів громади в процесі забезпечення цих інтересів, психологічна самоідентифікація кожного члена з громадою, спільна комунальна власність, сплачування комунальних податків [50].

«Об'єднана територіальна громада» (ОТГ, об'єднана громада) – добровільне об'єднання мешканців декількох розрізнених сіл, селищ чи міст в одну адміністративну одиницю [67].

«Територіальна громада» – це сукупність громадян України, котрі спільно проживають у міському чи сільському поселенні, мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус. На відміну від простої територіальної одиниці, поселення, яке має статус територіальної громади, наділяється певними правами. У першу чергу, це право на самоврядування [49].

Розкривши уточнення змісту основних понять «діалог», «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток» ми можемо продовжити досліджувати тему нашої роботи.

1.3. Принципи та методи дослідження діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад

Використання комплексності у методологічних підходах є надзвичайно актуальною у даному полі роботи. Дослідження діалогу з громадянами в ОТГ здійснювалося на основі принципів сучасної науки, якій притаманні логічність, послідовність, об'єктивність, зв'язок між процесами та явищами.

Щоб більш об'єктивно розкрити тему ми будемо спиратися в нашому дослідженні на систему наукових принципів та методів, що дозволить більш детально дослідити та розкрити ефективність діалогу влади з громадянами.

У ході нашого дослідження ми будемо використовувати такі наукові принципи:

1. Принцип об'єктивності – ґрунтується на поточному відображенні дійсності. Він вимагає розгляду процесів та явищ такими, якими вони є, без упередженості, у всьому розмаїтті їх сторін, зв'язків і відносин. Він знаходить своє відображення у використанні фактичних даних, побудові гіпотез, оцінці результатів досліджень.

Завдяки цьому принципу, ми розглянемо комунікацію між місцевою владою та громадою ОТГ, як багатогранне явище зі своїми внутрішніми та зовнішніми характеристиками.

2. Принцип системності – полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), вивченні їх, як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин. Враховуючи цей принцип, треба вивчити кожен елемент системи в його зв'язку з іншими елементами, виявити вплив властивостей окремих частин системи на її поведінку загалом [26, с. 88].

Даний принцип дозволить ґрунтовно вивчити об'єкт нашого дослідження, визначити сутність проблеми у взаєморозумінні громадян з місцевою владою, сукупно їх розглянути та розкласти на окремі компоненти.

3. Принцип історизму – дає змогу дослідити виникнення, формування, розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей. При цьому історія досліджуваного об'єкта відтворюється в усій її багатогранності, з урахуванням усіх відхилень і випадковостей. Дає можливість отримати знання про емпіричну історію об'єкта, його розвиток. Особлива увага повинна приділятися вивченню історичного досвіду, аналізу та оцінюванню ретроспективних подій, фактів, попередніх теорій у контексті їх виникнення, становлення та розвитку [26, с. 88].

Цей принцип дасть змогу заглибитися в історію становлення діалогу можновладців з простим народом, розглянути основні тенденції, які спостерігалися в процесі розвитку цього явища, визначити зародження причин взаємних непорозумінь, визначитися з методами їх подолання, проаналізувати прийоми, які використовувалися для вирішення проблем та непорозумінь, які виникали в різних ситуаціях такої взаємодії, провести певні паралелі з сьогоденням і виявити найбільш ефективні моделі та прийоми для застосування в сьогоденніх умовах.

4. Принцип розвитку та взаємодії вимагає, щоб усі явища розглядалися у динаміці з урахування різноманітності зв'язків і системності. Загальний механізм та джерело розвитку – це виникнення, єдність, боротьба, вирішення протиріч.

У нашому дослідженні даний принцип дасть можливість наукового пояснення розвитку складного соціального процесу, як комунікація органів місцевого самоврядування з громадою.

5. Принцип синергізму – кількісно оцінена енергія внутрішньої самоорганізації елементів системи та самоорганізації даної системи з іншими системами (зацікавленими особами, суспільством тощо). Самоорганізація виступає в методиці оцінки синергетичного ефекту як нова структура, форма, умова взаємодії, яка виникла внаслідок об'єднання двох елементів, систем, корпорацій і яку не можна було створити зусиллями лише однієї із них [43].

Цікавий принцип, може пробуджувати творчі ідеї, стимулювати інтуїтивне мислення. Стимулює до змін, запозичень напрацювань інших об'єднаних територіальних громад. Принцип синергізму дає можливість відстежити так званий сумарний ефект, який дає впровадження тих або інших прийомів. Особливо цінний він для застосування до феноменів, які спостерігаються в групах та колективах, спільнотах людей в відповідно в громадах. Отже, даний принцип дозволить нам оптимізувати взаємовідносини між владою та громадянами.

6. Принцип правового упорядкування дозволить нам вивчити й систематизувати нормативно – правові регулятори комунікаційних відносин між владою та громадянами.

Використання цих принципів допоможе уникнути упередженості та невірностей при проведенні дослідження, зорієнтує на всебічний аналіз об'єкту дослідження. Керуючись даними принципами, ми прагнули вивчити дослідницьку тему враховуючи всю специфіку його історичного розвитку та прогресу.

Втілення вказаних принципів можливе лише при використанні загально логічних методів, як аналіз, синтез, абстрагування, індукція, порівняльний, спостереження, опитування, метод аналізу документів та інші.

Аналіз (від грецького analysis – розкладання, розчленування) – метод наукового пізнання, який дає змогу поділяти об'єкт дослідження на складові елементи і частини з метою вивчення його структури, окремих ознак, властивостей, внутрішніх зв'язків, відносин. Цей метод дає змогу виявляти сутність досліджуваних явищ і процесів шляхом їх розчленування на складові елементи і виявляти головне, суттєве. Він передбачає перехід від цілісного сприйняття об'єкта дослідження до виявлення його будови, складу, а також властивостей, зв'язків [26, с.82].

Синтез (від грецького synthesis – з'єднання, сполучення, складання) – метод наукового пізнання, котрий передбачає з'єднання окремих сторін, елементів, властивостей, зв'язків досліджуваного об'єкта та його вивчення, як єдиного цілого. Це не довільне, еkleктичне поєднання частин, елементів цілого, а діалектичне ціле з виокремленням його суті. Результатом синтезу є якісно нове утворення, властивості якого обумовлюються внутрішнім взаємозв'язком і взаємозалежністю елементів [26, с.83].

Дані методи є протилежними операціями, але перебувають у діалектичній єдності. В нашій досліджуваній темі аналіз узагальнює те, щось особливе, що відрізняє від цілого об'єкту певну частину, а синтез виявить те загальне і потрібне, що зв'яже ті виокремленні частини в ціле.

Абстрагування (від латинського *abstractio* – відвернення) – це загальнологічний метод наукового пізнання. Розумовий відхід від несуттєвих властивостей, зв'язків, відношень об'єктів, що досліджуються, з одночасним виокремленням їх суттєвих властивостей, сторін, ознак, які цікавлять дослідника [26, с.81].

Індукція (від латинського *inductio* – наведення) – розуміють перехід від часткового до загального, коли на підставі знання про частину робиться висновок про об'єкт загалом. При цьому думка дослідника рухається від часткового, одиничного через особливе до загального. Індукція пов'язана з узагальненням результатів спостереження та експерименту, з рухом думки від одиничного до загального [26, с.83].

Протилежний вищевказаному методу, метод дедукції (від латинського *deductio* – виведення) – це процес, в якому висновок щодо якогось елементу робиться на підставі знання загальних властивостей усієї множини. Отже, думка дослідника рухається від загального до часткового, (одиничного) [26, с.84].

Ці два методи тісно пов'язані між собою, наче доповнюють один одного. Метод індукції допоможе нам відволіктися від несуттєвих моментів об'єкта і зафіксувати свою увагу на тому, що є вагомим для дослідження. Метод дедукції у свою чергу допоможе нам отримати нові знання.

Важливим методом дослідження в нашій роботі є метод порівняння. Цей процес встановлює відмінності чи подібність, знаходить подібне, яке властиве декільком об'єктам. За допомогою порівняльного методу розкривають якісні та кількісні властивості об'єкта, що досліджується, відбувається класифікація, впорядкування та оцінено зміст процесів та явищ. Щоб порівняння було доречним і його можна було б використовувати, воно повинно відповідати певним вимогам. Перша вимога така, що порівняння здійснюється якщо наявна об'єктивна спільність між об'єктами, процесами та явищами. Друга вимога – порівняння здійснюється за найважливішими суттєвими ознаками.

Належить порівняння до найпоширеніших методів пізнання, наукового дослідження. Не випадково існує відома сентенція «усе пізнається в порівнянні». Порівняння дозволяє визначити подібність і відмінність предметів і явищ, теорій, точок зору, виявити те спільне, що властиво двом або декільком об'єктам, а виявлення спільного є шаблоном на шляху до пізнання закономірностей і законів. До порівняння, як методу пізнання, висуваються певні вимоги: порівнюватися повинні лише такі об'єкти і явища, між якими може існувати певна об'єктивна спільність; порівняння повинне здійснюватися за найбільш важливими, істотними ознаками. Для порівняння можна використовувати наступний алгоритм: розглянути кожен досліджуваний об'єкт або явище окремо, виокремити ознаки, за якими можна їх порівняти, порівняти об'єкти або явища по всіх ознаках відносно одного об'єкта або явища, визначити спільне, визначити відмінності [11, с. 17].

Спостереження, по визначенню у філософських словниках, – це навмисне й цілеспрямоване сприйняття зовнішнього світу з метою вивчення і відшукування смислу в явищах. Спостереження вважається найбільш елементарним методом, що виступає, як правило, у якості одного зі складових у комплексі інших емпіричних методів. Можливості метода спостереження обмежені. В даному дослідженні цей метод дозволить виявити лише зовнішні ознаки, зовнішні прояви фактів, от внутрішні процеси залишаються для спостереження недоступними. На підставі цього методу ми можемо спостерігати за поведінкою громадян, їх реакцією на певні рішення влади та при цьому зробити певні умовиводи, які знадобляться для подальшого дослідження теми.

За можливості добре використати метод опитування. Це метод збору соціальної інформації про об'єкт в ході безпосереднього (інтерв'ю) або опосередкованого (анкетування) соціально-психологічного спілкування соціолога (інтерв'юера) і того, кого опитують (респондента) шляхом реєстрації відповідей респондента. Методи опитування розділяють на інтерв'ю і опитування (анкетування). Інтерв'ю – це бесіда, що проводиться за певним планом і передбачає безпосередній контакт інтерв'юера з респондентом. За

формою проведення воно може бути прямим, опосередкованим (наприклад, по телефону). Особливістю анкетного опитування є використання анкети, що заповнюється респондентом (сам читає анкету і фіксує відповіді).

Метод опитування дає можливість виявити думки великого кола осіб з відповідної тематики, що цікавить владу. Для аналіз діалогу є дуже важливим, адже дає можливість отримати так званий зворотній зв'язок щодо реакцій, сприйняття та ідей, які виникають в представників громади в якості відповіді на ініціативи, звернення та впровадження влади.

Останнім часом можливості для застосування опитування значно розширилися і крім традиційних форм можуть бути застосовані прийоми із застосуванням Інтернету, соціальних мереж, тощо. Зручним є спосіб створення форм для анкетування в Google. Можна створити такий опитувальник, який буде мати індивідуальний підхід наприклад до різної категорії населення, чи то сфери анкетування. Ще цей спосіб швидкий, безкоштовний та має зворотній зв'язок. Можна скористатися Viber, Telegram розсилками. Такі розсилки є високоефективними, доступна максимальна довжина текстового повідомлення (1000 символів). Є ще такі переваги, як додавання відео, аудіо контенту, створення груп. Viber, Telegram користується активна частина населення, є ідеальними для швидкого інформування, бо відзначається 100% доставкою. Анкетування в Google, розсилки в Viber, Telegram – це перспективні канали для ведення діалогу з населенням. Але, присутні декілька недоліків таких, як відсутність у громадян інтернету, телефона обладнаного операційною системою, що підтримує Viber, Telegram або недосвідченість деякої кількості громадян з роботою з гаджетами.

Аналіз документів – метод, який давно широко застосовується для збору первинної інформації. Є дуже ефективним методом для дослідження. У документах різний ступень відображення, це і матеріальне життя, духовне життя, передають не лише події та факти соціальної буденності, але також фіксують мовний виклад, характерний опис та відображають соціальну

дійсність. У своєму дослідженні ми будемо спиратися на класичний метод аналізу документів, так як нам потрібно якісно опрацювати інформацію.

Функціональний метод використаний для практичного значення участі місцевої влади та громадян у діалозі. Цей метод вказує на можливість створення такого місцевого самоврядування, яке буде задовольняти громаду.

Доречним є аксіологічний метод – вказує на узгодженість взаємовідносин між владою та громадянами. Рішення, що прийняті владою повинні відповідати соціальним запитам громади.

Робота над темою велася на основі принципів сучасної науки, якій притаманні логічність, послідовність, об'єктивність, зв'язок між процесами та явищами. В ході даного дослідження ми будемо керуватися загальнонауковими та емпіричними методами дослідження. Також в даній роботі ми будемо дотримуватися таких принципів: об'єктивності, системності, історизму, розвитку, синергізму та принципу правового упорядкування.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГУ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

2.1. Сутність, та принципи діалогу із громадянами в об'єднаних територіальних громадах

На сьогодні взаємне порозуміння між владою та населенням є важливою складовою для розвитку об'єднаних територіальних громад та в цілому держави. Досягти взаємне порозуміння можливо лише при правильно забезпеченому діалозі між керівництвом та громадою. Налагодження діалогу забезпечує розвиток демократії в країні. Успіх взаємодії між владою та населенням полягає в веденні постійного діалогу, активною участю громадян у місцевих (публічних) справах. Але ж, такий діалог можливий лише коли влада сприяє, тобто створює відповідні умови для участі населення у творенні спроможної громади.

Підґрунтям діалогу є взаємне порозуміння та партнерство керівництва громади та населення, як певного механізму для вирішення гострих соціальних проблем і не тільки. Діалог є важливим інструментом в суспільному житті територіальної громади. Основною метою такого діалогу є стабільність, своєчасне виявлення та усунення проблем. Діалог надає можливість для влади чути населення, приймати відповідні рішення, йти на компроміси, запобігати соціальним конфліктам та інше. Для громадян в сою чергу діалог дає можливість отримувати певну інформацію, приймати участь у вирішенні суспільних потреб, в решті решт бути почутими.

Дуже важливим елементом підвищення рівня життя громадян в територіальних громадах є реальне місцеве самоврядування, а саме таке, яке чує населення та діє на його благо. Саме органи місцевого самоврядування повинні забезпечити ефективну участь громадськості у вирішенні місцевих

справ. А це залежить від налагодженого механізму діалогу місцевої влади з громадянами.

Постійна співпраця влади з населенням громади у вирішенні повсякденних та проблемних (глобальних) питань повинна бути відкритою та прозорою. До процесу прийняття рішень залучається громадськість, виникає взаємодія у якій влада виступає суб'єктом, тобто вона впливає на громадськість та активізує її діяльність при цьому створюючи необхідні умови, організовує відповідні заходи. Як наслідок, громадськість, що виступає об'єктом діяльності влади, приміряє роль суб'єкта та починає свій вплив на владу, тобто пропонує свої умови, контролює тощо.

Діалог органів місцевого самоврядування та громадян має такі головні цілі, як постійне узгодження інтересів, стабільний соціально-політичний стан території, забезпечення якості життя людей, безпечні екологічні умови для життя та праці.

В чому ж полягає сутність діалогу влади з населенням? Певно, що більшою мірою це взаємодія – постійна співпраця одних і других у вирішенні повсякденних та нагальних питань. Завдяки даному процесу відбувається прозорий контроль за діяльністю влади. Влада постійно повинна шукати компроміс у даних відносинах, при цьому відшукувати різні механізми, для зацікавленості двох сторін.

Якщо місцеві органи виконавчої влади діють за принципом «Дозволено те, що прямо передбачено законом», то для органів місцевого самоврядування «Дозволено те, що не заборонено законом». Це означає, що окрім прямо передбачених законом механізмів співпраці влади та громадськості, останні можуть використовувати інші інструменти, які дозволять максимально залучити громаду до процесу прийняття важливих рішень [78]. Так, органи місцевого самоврядування повинні застосовувати саме таку взаємодію з громадянами, яка буде задовольняти інтереси громаду в повному обсязі та буде дієвою та результативною.

До механізмів взаємодії в даному діалозі можна віднести організаційний, інформаційний, соціально-мотиваційний, економічний та нормативно-правовий.

Під організаційним механізмом розуміється створення органів, які сприятимуть взаємодії влади з населенням. Це такі, як громадські ради, що виконують представництво громадян, виконують контролюючу, експертну функцію. Та маючи дорадчий статут, водночас обмежені щодо впливу на процесі обговорення і прийняття рішень.

Інформаційний механізм сприяє забезпеченню інформованості громадян. Такий собі однобічний потік інформації про плани влади. Може бути трансформований у двобічний канал передачі інформації, якщо стоїть мета пізнання суспільної думки.

Соціально-мотиваційний механізм налаштовує громадян на соціальну та моральну готовність до взаємодії з владою, як наслідок до розвитку і зміцнення такої взаємодії.

Економічний механізм враховує можливі ресурси у місцевої влади для налагодження взаємодії з населенням. Невід'ємним є і певна незалежність та стабільність громадського суспільства, тобто готовність бути повноцінними партнерами органу місцевого самоврядування.

Нормативно-правовий механізм – наявність нормативних актів різної юридичної сили, які забезпечують юридичну платформу для взаємодії влади з громадськістю.

В умовах реформи децентралізації потреба громадян бути інформованими значно зростає. Довіра населення до керівництва громади є головною опорою для прийняття правильних рішень та раціонального управління. Нажаль, сьогодні показує, що багато хто повністю, або частково не довіряють представникам владних кабінетів, та не йдуть на діалог бо вважають, що публічні управлінці порушують, чи не дотримуються основних конституційних принципів діалогу таких, як законність, верховенство права, конструктивність та взаємодія, прозорість, відкритість, об'єктивності, принцип прямого

спілкування, пошук компромісних рішень, взаємна повага, гласність, добровільність, відповідальність за виконання зобов'язань.

Принцип законності можна сформулювати, як принцип права, тобто якщо є певні обмеження, то влада повинна чітко окреслити границі цих вимог. В жодному разі законність не може вирішуватися на розсуд певної посадової особи.

Принцип верховенства права є конституційним, повинен бути втіленим у всіх інституціях, все правове коло країни, регіону, громади, тощо розвивається на його підставі. Даний принцип є основою розвитку всіх галузей права.

Конструктивність можна трактувати, як певну вимогу до процесу перетворень і прийняття рішень, характеризується ефективністю влади. Взаємодія – оптимальна організація спрямована на досягнення соціально-корисної мети.

Дотримання принципів прозорості та відкритості надає право реалізувати деякі найважливіші функції, а саме захист інтересів громадян за рахунок підвищення управлінської ефективності та звичайно боротьби з корупцією. Дані принципи є головними засобами захисту інтересів людства, як основної цінності суспільства і джерела влади. Відкритість та прозорість роботи органів влади міркується, як можливість населення одержати інформацію не лише ту, яка стосується особисто кожного, але й щодо соціальних, економічних, політичних, управлінських та інших питань. Принципи прозорості та відкритості означають порівняно необмежений доступ до всіх видів інформації, матеріалів, документів. Має руйнівну силу, того бар'єру, що між потребою в інформованості та реальним доступом до інформації.

Невід'ємною частиною принципу відкритості є принцип об'єктивності. Неправдиво, некоректно викладена інформація може з легкістю зруйнувати імідж влади та внести смуту недовіри зі сторони громадян. І навпаки, об'єктивно оцінена ситуація, долучення коректних трактувань ситуації, може зупинити соціальну напругу чи соціальний конфлікт. Принцип об'єктивності

зазвичай прослідковується у випадках виникнення ситуацій коли якісь певні дії влади зачіпають інтереси тієї чи іншої соціальної групи.

Принцип прямого спілкування направлений на максимальне зменшення бар'єрів у вигляді проміжних ланок між владою та громадою при надходженні певної інформації від одного суб'єкта до іншого.

Часто трапляється, так, що управлінське рішення влаштовує одну соціальну групу населення, а іншу категорично ні. в такому випадку влада використовує принцип пошук компромісних рішень. Цей принцип покликаний врівноважувати протиріччя сторін.

Принцип взаємної поваги надає стосункам між владою та громадянами якіснішого взаєморозуміння та партнерства.

Відповідно до принципу гласності, публічній сфері притаманна повна відвертість у діяльності.

Принцип добровільності означає, що всі дії узгоджуються без примусу, виключно на підставі добровільного волевиявлення особистості.

Відповідальність за виконання зобов'язань, взятих владою на себе, має важливе значення, бо у населення формується певне очікування, яке повинно справдитися.

Таким чином дотримання деяких принципів є запорукою підтримки довіри населення до влади, та як зворотній зв'язок – підтримка влади громадянами у прийнятті рішень, визначення програм діяльності та інше.

Варто зазначити і такі принципи місцевого самоврядування, як соціальна спрямованість, принцип народовладдя, інституційний підхід, принцип демократизму, гуманізм, принцип гласності, принцип рівності громадян, соціальний принцип, принцип соціальної свободи.

Принцип соціальної спрямованості дозволяє органам місцевого самоврядування створити ту систему, яка буде «йти в ногу» з прогресивними тенденціями у сфері реалізації муніципально-правових норм.

Найважливіший принцип задля забезпечення діалогу є принцип народовладдя, тобто народ України, як сукупність територіальних громад реалізує народний суверенітет у формі місцевого самоврядування.

Інституційний підхід – необхідність забезпечення верховенства права і свободи людини і громадянина, на що повинна бути зорієнтована місцева влада, визначення її залежності від потреб та інтересів населення, а також відповідальності влади перед громадянами.

Принцип демократизму означає створення такого механізму відносин між владою та населенням, за яких воля народу, воля окремих соціальних груп, так і воля окремої особи здійснюватиметься публічною владою, а також створюватимуться умови для реалізації народом влади.

Гуманізм – визнання, закріплення та реальне гарантування природних і невід’ємних прав і свобод кожної людини. Забороняються будь-які обмеження громадянина на участь у прийнятті рішень чи іншу участь в органах місцевого самоврядування залежно від їх політичних поглядів, релігійних вподобань, статі, раси, кольору шкіри, соціального, етнічного походження, за мовною ознакою, майновим станом та інше.

Особливе місце в діалозі між владою та громадянами посідає принцип гласності. Даний принцип забезпечує демократію у відносинах органів місцевого самоврядування з територіальною громадою, звідси впливає підконтрольність населенню, надає можливість впливу громади на прийняття рішень, які стосуються їх інтересів, свободи та права.

До основних принципів місцевого самоврядування можна віднести принцип рівності громадян, тобто встановлення юридичної рівності. Даний принцип закріплює рівність всіх людей перед законом і судом, всі мають рівне право на захист незалежно від їх політичних поглядів, релігійних вподобань, статі, раси, кольору шкіри, соціального, етнічного походження чи мовної ознаки, майнового чи посадового стану та інших обставин.

За соціальним принципом для місцевого самоврядування, як політичного інституту, найбільш значущим є накопичення соціальних інтересів.

Принцип соціальної свободи – максимальна свобода у виборі варіацій поведінки, яка надається суб'єктам муніципальних правовідносин.

Отже, на підставі вище викладено можемо підвести підсумок, і охарактеризувати основні принципи діалогу влади із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад, а саме вони повинні бути такими:

- відкритість, тобто збільшення доступу до влади для громадян;
- прозорість, маєтсья на увазі постійне інформування населення про всі аспекти та напрямки діяльності, а також результатів відповідної діяльності влади;
- рівність, як партнерів – такі собі місцеві дипломатичні переговори, для корегування суперечок та розбіжностей думок, що виникають в процесі взаємодії між владою та громадою;
- сконцентрованість на глобальних проблемах розвитку та нагальних потребах розвитку території;
- громадська участь – має бути представлена в процесі управління територією з врахуванням інтересів всіх прошарків суспільства;
- адекватне представництво являє собою залучення до взаємин у прийнятті рішень саме таких представників громадськості, які зацікавленні у позитивному вирішенні питання, так їхня участь буде плідною та корисною для всіх;
- субсидіарність – прийняття рішень як найближче до громадськості;
- системна постійність має бути належно прийнята відповідними програмами та зафіксовано для ефективності.

Таким чином, можемо узагальнити наступне, що сутність діалогу влади з громадянами полягає у взаємодії двох сторін. Є певним підґрунтям порозуміння та партнерства керівництва громади та населення, для вирішення гострих соціальних проблем і не тільки. Для реалізації діалогу потрібно дотримувати

конституційних принципів, принципів місцевого самоврядування та механізмів розвитку взаємодії.

2.2. Нормативно-правова база діалогу із громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад.

Суспільна діяльність різного виду має базуватися на відповідне законодавство. Досліджуючи нашу наукову тему діалог влади з громадянами, як фактор розвитку об'єднаних територіальних громад, розглянемо існуючу в державі нормативно-правову базу.

Головним законом нашої держави є Конституція України. Стаття 5 Конституції стверджує, що «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Відповідно до статті 36 визначається право громадян України «на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів». Право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування закріплено в статті 38. Спираючись на статтю 40 Конституція України надає можливість громадянам направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [34].

Як бачимо, Конституція України визначає основи співпраці влади з громадянами, і забезпечує широкі можливості громадськості у реалізації публічного управління, закріпивши за ними права і свободи.

В основі розвитку і зміцнення діалогу між владою та громадянами лежить відкритість та прозорість органів публічної влади. Така співпраця регламентується Законом України «Про звернення громадян» (1996), яким визначено, що «громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення» [52] та Законом України «Про інформацію» (1992) [54], який в свою чергу регулює взаємини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. Указом Президента України від 07.02.2008 № 109/2008 «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [55] також закріплюється право громадян на звернення до публічних органів з метою захисту своїх інтересів.

Не так давно було створено документ, який закріплює механізм реалізації права кожного громадянина на доступ до публічної інформації. Так, в Законі України «Про доступ до публічної інформації» (2011) визначається порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес [53]. Паралельно закріплюється дане право і Указом Президента України від 05.05.2011 №547/2011 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» [56].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) [57] започаткував інститути громадських слухань та місцевих ініціатив, механізм яких описано в статті 13 «Громадські слухання» та статті 9 «Місцеві ініціативи» цього Закону.

Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» визначає порядок всебічного і об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації і захисту їх від монопольного впливу органів тієї чи іншої гілки державної влади або органів місцевого самоврядування, є складовою частиною законодавства України про інформацію [58].

З метою забезпечення консультування громадськості з питань формування та реалізації державної політики Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 № 996 [59]. Проведення консультацій з громадськістю має сприяти налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень.

Ураховуючи підвищення ролі громадянського суспільства в різних сферах діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема щодо впровадження реформ, на підтримку ініціативи громадськості, а також з метою налагодження ефективного діалогу та партнерських відносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства, передусім з питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина видано Указ Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26.02.2016 № 68/2016 [60].

З метою забезпечення оперативного реагування центральних та місцевих органів виконавчої влади, Секретаріату Кабінету Міністрів України на звернення громадян, підприємств, установ та організацій, суб'єктів підприємницької діяльності, органів місцевого самоврядування, що надходять на урядову «гарячу лінію» за допомогою засобів телефонного зв'язку, через веб-сайт Урядового контактного центру, Єдиний веб-портал органів виконавчої влади та Урядову телефонну довідку Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову «Про взаємодію органів виконавчої влади, Секретаріату Кабінету Міністрів України та державної установи «Урядовий контактний центр» від 12.08.2009 № 898 [61].

Серед інститутів громадського суспільства найбільш активними є громадські організації та громадські об'єднання. Законом України «Про громадські об'єднання» редакція від 28.04.2020 № 4572-VI [62] визначено правові та організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань.

Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» редакція від 01.01.2016 № 281-XIV визначає особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їх діяльності [63].

Загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді визначено Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» редакція від 09.08.2019 № 2998-XII [64].

З метою розширення можливостей участі громадян у процесі державотворення та державного управління все більше застосовуються інструменти електронної демократії. Найбільш поширеними інструментами електронної демократії, що застосовуються сьогодні в Україні як на

загальнодержавному, так і на місцевому рівні, є електронні консультації, електронні петиції, електронні звернення, бюджети участі (громадські бюджети). Механізм реалізації закріплено в Концепції розвитку електронної демократії в Україні, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797 – р [33].

«Порядок ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних» затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 867 визначає механізм ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних з метою забезпечення доступу до публічної інформації у формі відкритих даних та взаємодії з користувачами щодо відкритих даних. В свою чергу портал відкритих даних сприяє більшій прозорості й ефективності публічної сфери та стимулюватиме запуск підприємницького духу. Створення середовища відкритих даних в Україні надає додаткові можливості для демократичного контролю над владою, боротьби з корупцією, добре інформованої участі громадян у прийнятті рішень, а також розширення і підвищення якості адміністративних послуг [65].

Правові засади організації та порядку ведення соціального діалогу в Україні з метою вироблення та реалізації державної соціальної і економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин та забезпечення підвищення рівня і якості життя громадян, соціальної стабільності в суспільстві визначає Закон України «Про соціальний діалог в Україні» прийнятий 23.12.2010 [66].

За останні роки Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України прийнято ряд важливих нормативно-правових актів, які розширили предмет, зміст і межі громадського контролю за діяльністю держави, створили правове поле для оцінювання державної політики громадськими організаціями, законодавчо закріпили необхідні права та інструменти для здійснення різних етапів оцінювання державної політики, починаючи від збирання вхідних даних і закінчуючи наданням рекомендацій та звіту проведеного оцінювання органам державної влади. Законодавчі норми

заклали фундамент для проведення громадськими організаціями етапів оцінювання у формі таких інструментів, як громадські ради, звернення громадян, запити на інформацію, консультації з громадськістю, громадські обговорення проектів тощо та закріпили необхідні права громадських організацій для їх використання [86, с. 206].

Звичайно, що не існує нічого ідеально, так і нормативно-правова база діалогу з громадянами як фактору розвитку об'єднаних територіальних громад потребує вдосконалення, зокрема щодо механізмів взаємодії публічних органів з громадськістю в процесі прийняття важливих рішень для розвитку території та надання зацікавленим громадянам реальних повноважень у розв'язанні проблемних питань життєдіяльності громади.

2.3. Закордонний досвід реалізації діалогу із громадянами для розвитку об'єднаних територіальних громад.

Для більш глибокого аналізу нашої теми доречно буде розглянути закордонний досвід реалізації діалогу публічної влади з громадянами. Проаналізувати приклади того, як саме відбувається такий діалог, які механізми залучення громадськості використовують закордонні колеги, які будують партнерські відносини в системі відносин влада-громада в країнах ближнього та дальнього зарубіжжя. Який це дає ефект, з якими проблемами стикаються та як їх вирішують?

Прийнята 15.11.1985 Європейська хартія місцевого самоврядування є свідченням демократії суспільства та важливості значення місцевого самоврядування. Є фундаментом політичної, адміністративної та фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Стаття 3 Європейської хартії місцевого самоврядування наголошує, що місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення. Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним

голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи. Це положення жодним чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів чи будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом [17]. В ході нашого дослідження закордонного досвіду реалізації діалогу влади з громадянами для розвитку їх територій, з'ясовано, що розвиток демократії на місцевому рівні та неможливість його зупинення через низку певних значущих факторів. Це місцеві співтовариства – основного елементу діалектного самоврядування, та право громадськості на участь в управлінні місцевими справами. Все це є основною складовою демократичних принципів побудови діалогу влади з громадянами у більшості держав.

У кожній державі є, як схожості так і відмінності у залученні громадян до управлінських справ. В країнах Європи муніципальні реформи проходять поетапно. Спочатку вирішуються питання адміністративно-територіально устрою, потім проходять функціональні перетворення. Запровадження змін відбувається лише після проведення широкого громадського обговорення. Всі ці дії влади стосуються підвищення рівня включення населення в місцевих справах.

Наприклад, у Нідерландах публічна влада зацікавлена у відновленні довіри громадян та взаємного зближення з населенням. Задля цього було проведено опитування, яким було встановлено основні групи споживачів послуг муніципалітету. Споживачів розділено на активних громадян і пасивних. Для кожної групи влада визначила окрему власну політику взаємодії. Таке рішення влади у Нідерландах було обумовлено тим, що органи місцевого самоврядування розглядаються у розрізі надавачів послуг (суб'єкти господарювання).

В Королівстві Данії влада відійшла від традиційного залучення громадян до справ муніципальних. Натомість застосували форму залучення «Цільове призначення», яке розглядає мешканця не як жителя території, а споживача муніципальних послуг. Такий експертів отримав низку критики від експертів на

рахунок того, що жителі території не беруть участь у всіх муніципальних справах і таким чином не можуть впливати на муніципальну політику. Але ж застосування такої форми діалогу дало можливість громадянам, які взагалі не брали участі у муніципальному житті, застосовувати вплив та бути політично більш активними.

Сьогодні Швеція показує розширення прав звичайних громадян членів комуни щодо участі у прийнятті муніципальних рішень, удосконалюється процес обговорення та оскарження. Пересічний член комуни має повноваження на оскарження незаконного, з його точки зору, рішення місцевого органу. Після внесення змін до Закону «Про місцеве самоврядування Швеції» у 1994 році муніципальні збори проводяться відкрито для громадян. Кожен охочий може бути присутній на зборах комісій та комітетів з метою нагляду за діяльністю посадовців. Дана форма громадської участі розширює можливості громадського нагляду та сприяє ефективній взаємодії.

У Німеччині жителі також мають право відвідувати відкриті збори рада, та лише ті, які мають виборче право. Рада в свою чергу забезпечує прозорий та демократичний механізм взаємодії на рахунок організації та проведення зборів громадян, слухання. Приймає запитання від мешканців та надає відповіді, постійно інформує про справи громади. Право на участь у прийнятті важливих рішень реалізується шляхом заповнення спеціальних заявок до влади, поданням громадських вимог та рішень. Заявка, яка підписана певним процентом жителів та подана владі, розглядається нею та неодмінно приймається управлінське рішення. Громадянська вимога подана владі та підписана певною кількістю громадян (від 10 до 100) означає, що громадяни мають намір самі вирішити це питання.

В Румунії місцева влада сприяє співпраці з громадськими комітетами, які в свою чергу надаю управлінцям консультації та рекомендації з різних питань. Таке залучення громадян до участі у прийнятті місцевих рішень відбувається у вигляді дорадчих органів. Сприянням місцевої влади та громадськості створено різнопрофільні дорадчі комітети, на засіданнях яких спільно

вирішуються різні питання у сфері громадського транспорту, освіти, бюджету, навіть справи пенсіонерів та інші. Такий діалог свідчить, що інформованість влади про потреби населення на гідному рівні.

На даному етапі дослідження нашої теми буде доцільним розглянути зарубіжний досвід налагодження діалогу влади з громадянами більш детально. Тобто конкретні дії влади, конкретних зарубіжних містечок.

Так, наприклад у польському містечку Любліні існує так званий «громадський бюджет», який складає приблизно 15 мільйонів злотих. Кошти витрачаються на проекти, що розроблені та запропоновані жителями міста. Долучитися до «громадського бюджету» може кожен у кого є бажання, обмеження щодо участі відсутні.

Люблінці розробляють проекти та подають на розгляд адміністрації міста, які у свою чергу розглядають можливість їх реалізації. Потім проводиться відкрите голосування, під час якого жителі міста голосують за подані проекти. Час голосування протікає аж до того моменту доки не буде реалізовано всі проекти та використано всі кошти «громадського бюджету». Доречі, порядок голосування теж узгоджується з громадськістю. Таким чином, тобто легким та зрозумілим для населення, у Любліні на рік реалізується до 30 проектів.

Жителів цього польського міста також залучають до написання Стратегії розвитку міста. Влада міста настільки налагодила діалог з громадою, що виникла довіра у населення до владної структури, як результат містяни стали активними, беруть безпосередню участь в управлінні. Як результат органи місцевого самоврядування відмовилися від послуг консалтингових компаній. До написання стратегії долучилися бізнесмени, викладачі університетів, члени громадянського сектору та інші.

Стратегія розвитку польського міста Гдиня написана на підставі побажань жителів міста, які висловлювалися в продовж трьох місяців в он-лайн голосуванні на сайті міської влади. Мешканці та влада міста пишаються своєю Стратегією розвитку, яка вийшла короткою (30 сторінок) і написана зрозумілою мовою для населення.

В сербському місті Кікінда муніципалітет для залучення мешканців до розробки Стратегії розвитку міста, підготував короткометражний фільм, який висвітлює початок процесу розробки муніципальної стратегії. Також біля будівлі муніципалітету було встановлено поштову скриньку у вигляді величезного кубика-рубика, який заохочував всіх громадян до подання своїх пропозицій щодо майбутніх вдосконалень міста.

Влада канадської провінції Нова Шотландія провівши комплексний аналіз передбачила, що в недалекому майбутньому, років за десять, на кожних двох громадян, які досягнуть пенсійного віку та вийдуть на відпочинок припадає лише один молодий спеціаліст, що зможе їх замінити. Управлінці стикнулися з нагальною потребою вже зараз залучати молодих працівників. Було прийнято рішення про партнерські відносини з університетами та надання студентам можливість працевлаштовуватися до органів місцевого самоврядування із забезпеченням їм кар'єрного зросту в управлінській сфері. В університетах було забезпечено відповідну програму навчання, а студенти залучені до ініціатив місцевого самоврядування.

А є взагалі цікавий досвід італійського села Санто-Стефано-ді-Сессаніо, а саме залучення нових молодих сімей. Для цього місцева влада запропонувала гранти на загальну суму 44 000 євро. В цьому мальовничому селі проживає зовсім небагато жителів до 120 осіб, більша частина це громадяни яким більше 65 років, а молоді нараховується до 20 осіб. Місце влада стурбована таким положенням, тому вирішила саме таким чином залучати молоді сім'ї для забезпечення стійкого і міцного розвитку села Санто-Стефано-ді-Сессаніо. Було розроблено ініціативу щодо залучення молодих мешканців. Вона включає пропозицію максимального гранту в розмірі 8 000 євро на рік протягом трьох років, що виплачується частинами щомісяця. Додатково для заохочення пропонується ще один грант, одноразова максимальна виплата в розмірі 20 000 євро, якщо нова молода родина буде охоча почати в селі свій бізнес. Ще новим мешканцям запропонують житло, за яке вони будуть сплачувати лише примітивну орендну плату. Місцева влада окрім гранту, житла та різних

привілеїв продумала і вимоги до учасників даного проекту. По – перше вік має бути від 18 до 40 років. Потенційні мешканці села можуть бути італійськими громадянами, мешканцями інших регіонів, але повинні переїжджати з місця, де проживає не менше 2 000 осіб. Заявники також можуть бути громадянами Європейського Союзу, або не бути ними та мати довгостроковий дозвіл на проживання з невизначеним терміном. Після поселення в селі Санто-Стефано-ді-Сессаніо нові мешканці повинні там прожити не менше 5 років.

Подібний проект запусив мер села Альбінен що в Швейцарії. Населення цього села складає до 250 осіб. Дану ідею запропонувало молоде населення села, так як вболівають за рідне село і хочуть забезпечити його розвиток. Влада та вся громада підтримали ідею молоді. Так молодим родинам, які оселяться в Альбінені заплатять 17 000 євро на одного дорослого і 8 500 євро на кожну дитину в родині. Та вимоги до нових мешканців чималі. Вік громадянина Швейцарії (або власника посвідки на проживання типу C) повинен складати до 45 років. Згода на проживання в селі не менше 10 років. Сім'я повинна купити або побудувати будинок на суму 170 000 євро.

Отже, представлений зарубіжний досвід врахування думки громадськості у процесі прийняття рішень місцевого розвитку, розробка відповідних програм участі та стратегій взаємодії свідчить про інтерес органів місцевого самоврядування у підвищенні рівня громадської участі у вирішенні питань життєдіяльності територій. Можемо виділити важливі напрямки діалогу влади громадянами такі, як опитування громадської думки, дорадчі механізми прийняття рішень, публічні збори, обговорення різних видів участі громадськості у прийнятті рішень місцевого гатунку, розвиненні інформаційні ІТ – технології, загалом розвиток комунікації.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДІАЛОГУ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ У РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА ПРИКЛАДІ ОРІХІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Сучасний стан розвитку діалогу із громадянами в Орхівській об'єднаній територіальній громаді

З метою формування ефективного місцевого самоврядування для підтримки повноцінного життєвого середовища громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, розвитку довіри та дієвого діалогу між громадянами та місцевою владою рішенням дев'ятої (позачергової) сесії 7 скликання Орхівської міської ради Запорізької області від 11 листопада 2016 року № 12 «Про добровільне об'єднання територіальних громад» вирішено об'єднатися з територіальними громадами міста Орхова Орхівської міської ради Орхівського району Запорізької області, сіл Новоандріївка, Щербаки Новоандріївської сільської ради Орхівського району Запорізької області, села Новоданилівка Новоданилівської сільської ради Орхівського району Запорізької області, села Новопавлівка Орхівського району Запорізької області, села Нестерянка Нестерянської сільської ради Орхівського району Запорізької області, села Мирне Мирненської сільської ради Орхівського району Запорізької області та села Копані Копанівської сільської ради Орхівського району Запорізької області в Орхівську міську об'єднану територіальну громаду Орхівського району Запорізької області з центром у місті Орхів.

Відтепер Орхівська міська об'єднана територіальна громада з центром у місті Орхів об'єднує села Новоандріївка, Щербаки, Новоданилівка, Новопавлівка, Нестерянка, Мирне та Копані.

Площа території Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади складає 345,1 кв. км.

Загальна чисельність населення складає 19094 особи, в тому числі міське населення складає 14502 особи та сільське 4593 особи.

Система місцевого самоврядування Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади включає саму територіальну громаду, міську раду, міського голову, виконавчі органи міської ради та органи самоорганізації населення.

Головною посадовою особою Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади є міський голова, який очолює виконавчий комітет до складу якого входять 17 чоловік. Кількісний та персональний склад виконавчого комітету затверджено рішенням першої сесії Оріхівської міської ради 7 скликання (другого пленарного засідання) від 14 липня 2017 року №11 «Про затвердження кількісного та персонального складу виконавчого комітету Оріхівської міської ради сьомого скликання».

Міський голова організовує роботу Оріхівської міської ради, що є представницьким органом і складається з 26 обраних депутатів. Відповідно до ЗУ «Про місцеве самоврядування» даний орган наділений правом представляти інтереси територіальної громади та приймати рішення від імені територіальної громади.

Міський голова здійснює керівництво апаратом Оріхівської міської ради, який складається з заступників міського голови з питань діяльності виконавчих органів, секретаря ради та керуючого справами виконавчого комітету, старост та її виконавчими органами. Відповідно до рішення сесії Оріхівської міської ради сьомого скликання від 28 листопада 2019 року №11 «Про внесення змін до рішення 5-ої сесії Оріхівської міської ради сьомого скликання від 26.10.2017 року № 42 (зі змінами) «Про затвердження структури виконавчих органів, загальної чисельності апарату Оріхівської міської ради та її виконавчих органів» затверджено таку структура, яка б охопила та реалізувала найбільші потреби населення громади. Так, створено відділи: освіти, молоді та спорту;

культури, туризму, охорони культурної спадщини; загальний відділ з питань організації роботи, звернень громадян та забезпечення діяльності виконавчого комітету, юридичний; житлово-комунального господарства та благоустрою; бюджетних відносин; бухгалтерського обліку та звітності; розвитку інфраструктури, інвестицій, містобудування, архітектури; земельних відносин, охорони навколишнього середовища та комунальної власності; державної реєстрації; Центр надання адміністративних послуг та служба у справах дітей. Окрім того, введено посади головного спеціаліста з кадрових питань, головного спеціаліста з питань соціального захисту та провідного спеціаліста-інспектора праці. Робота кожного відділу та кожної посадової особи покликана на покращення життя населення громади та якісне надання публічних послуг. Органом самоорганізації населення Оріхівської об'єднаної територіальної громади є квартальні комітети та об'єднання громадян.

Основна адміністративна будівля, де знаходиться та працює апарат ради та більша частина виконавчих органів Оріхівської міської ради розташована в центральній частині міста Оріхова по вулиці Шевченка, 11. В кожному селі, старостинському окрузі, є адміністративні будівлі в яких працюють та надають адміністративні та публічні послуги старости, землевпорядники та діловоди сільських територій.

«Один дуб у полі – не ліс» – дане українське прислів'я дуже гарно характеризує Оріхівську міську об'єднану територіальну громаду. Керівництво громади, старости старостинських округів, виконавчі органи та всі посадові особи намагаються вживати максимум механізмів та інструментів для дієвого діалогу з населенням. Щоб діалог був дієвим потрібно заручитися довірою та підтримкою громадян, для цього робота Оріхівської міської влади повинна бути відкритою та прозорою, а населення інформованим та обізнаним.

Особливим досягненням у сфері комунікації перше місце слід приділити офіційному веб-сайту громади <https://ormr.gov.ua/>. Це і величезне джерело корисної та пізнавальної інформації, і інструмент взаємодії, комунікації влади та територіальної громади. Можна навіть стверджувати, що сайт міської ради є

візитівкою доступності населення до управління об'єднаною територіальною громадою. Є певним кроком зближення керівництва з громадянами та налагодження діалогу в напрямку розвитку. Не секрет, що чим більше інформації оприлюднюється, тим менше громадяни домислюють інформацію самі.

Веб-сайт Оріхівської міської ради використовується не лише, як інформаційний стенд чи електронна дошка оголошення, а є зв'язуючою основою влади з отримувачами публічних послуг. У даному полі взаємозв'язку чималу допомогу надає Інтернет. Переваги значущі це і зручність для влади і для самих громадян, економія часу, можливість охопити широку аудиторію, швидкість поширення інформації, можливість репосту, ефективність та ще безліч інших переваг.

Веб-сайт громади містить 38 корисних розділів, кожен розділ містить підрозділи для зручності. В першому розділі «Головна» розміщуються всі актуальні новини, оголошення, культурні заходи, анонси та інше. В інших розділах можна ознайомитися з історією міста, дізнатися про створену Оріхівську громаду, про керівництво, депутатів та посадових осіб громади. Знайти контакти всіх виконавчих органів, комунальних підприємств, установ, закладів та інше. Ознайомитися з офіційними документами, бюджетом, регуляторною політикою, тендерними процедурами, нормативно-правовими актами, знайти корисні посилання. В процесі написання роботи ми ще неодноразово повернемося до більш детального описання інструментів веб-сайту Оріхівської міської ради.

Особлива увага влади об'єднаної територіальної громади приділяється реалізації ЗУ «Про звернення громадян», а саме реалізація права громадян звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-

економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [52].

Звернення громадян мають важливе значення у забезпеченні постійного зв'язку між органом місцевого самоврядування та громадянами. Керівництво Оріхівської міської ради повним чином забезпечує реалізацію Закону України «Про звернення громадян». В ході дослідження було з'ясовано, що звернення громадян є першочерговим джерелом у розвитку діалогу місцевої влади з громадянами.

Для отримання та розгляду усних звернень мешканців у виконавчих органах Оріхівської міської ради ведеться особистий прийом громадян керівництвом затверджений розпорядженням голови Оріхівської міської ради від 03 грудня 2019 року № 142 «Про затвердження графіків особистих прийомів громадян, виїзних особистих прийомів та графіку проведення прямих «гарячих» телефонних ліній керівництвом Оріхівської міської ради та її виконавчого комітету у 2020 році». Відповідно до розпорядження ведуться особисті прийоми наступним чином. Міський голова особисто приймає населення громади в перший та третій понеділок кожного місяці з 9 години ранку до 12 години дня, секретар ради веде особистий прийом кожної п'ятниці місяця з 9 години ранку до 12 години дня, керуюча справами приймає кожного четверга місяця у той самий час, три заступники міського голови приймають відповідно кожного понеділка, вівторка, середи місяця у той самий визначений час. Прийом керівництво проводить в адміністративній будівлі, де й працюють.

Запис громадян на особистий прийом проводиться або попередньо особисто звернувшись в приймальню міського голови, або по телефону 0614143221, або безпосередньо в день прийому з 8 години ранку до початку особистого прийому.

Після запису на прийом, відповідальна особа заповнює реєстраційно-контрольну картку звернення, в яку заносяться данні заявника для зворотного зв'язку та короткий зміст звернення.

Такий спосіб діалогу є дієвим, населення доносить до керівництва свої претензії, ідеї, думки, скарги, клопотання. Та зазвичай на особисті прийоми громадяни приходять з проханнями вирішення питань не місцевого рівня, тобто тих питань, що не входять до повноважень органів місцевого самоврядування. Це такі питання типу зниження тарифів на газопостачання, підвищення пенсій, припинення медичної реформи та інше.

Та, в Оріхівській об'єднаній територіальній громаді керівники намагаються не полишати своїх громадян. Такі звернення приймають та вживаються можливі заходи. Які саме? Вносять складні питання на розгляд сесії, депутатським корпусом приймається рішення про направлення клопотань з піднятих питань заявниками в органи та установи до компетенції яких вони входять.

Заявникові після розгляду питання, в період визначений чинним законодавством, обов'язково надсилається відповідь. Нажаль, не завжди та, яку хоче отримати заявник, так як діяльність Оріхівської міської ради та її виконавчих органів будується лише в правовому полі.

Старости старостинських округів здійснюють особистий прийом громадян сільських територій щопонеділка, щосереди та щоп'ятниці з 9 години ранку до 12 години дня. Прийом здійснюється в адміністративних будівлях відповідно в селі Копані по вулиці Садова 9а, в селі Нестерянка по вулиці Центральній 5, в селі Мирне по вулиці Виноградній 2а, в селі Новоданилівка по вулиці Хрусталькова 100, в селі Новоандріївка по вулиці Клименка 23. Звернення громадян до старост сільських територій розглядають відповідно законодавства. Питання, що входять до їх компетенції вирішуються відразу, інші доносяться до відома керівництва громади для вжиття заходів.

Відповідно до законодавства міський голова проводить прямі «гарячі» телефонні лінії відповідно до затвердженого графіку. Керівник громади протягом двох годин спілкується з громадянами засобом телефонного зв'язку, відповідає на поставленні питання громадян.

З графіками особистих прийомі керівництва громади та старост сільських територій можна ознайомитися на веб-сайті у розділі «Звернення громадян».

Звичайно у разі коли громадяни звертаються до керівництва з нагальних питань життєдіяльності міста, розвитку інфраструктури чи забезпечення комунальних послуг або інших питань в дні, які не визначенні як прийомні ніколи не отримують відмови. Посадовці завжди радо комунікують з заявниками задля задоволення їх потреб, адже зацікавлені в розвитку дієвого діалогу з населенням.

Для налагодження діалогу з громадянами в Оріхівській міській раді налагоджений механізм різних способів звернення до міської влади, окрім особистих прийомів громадян.

Звичайний та всім відомий спосіб комунікації листування та телефонний зв'язок. Громадяни можуть надіслати листа поштою, принести особисто, надіслати електронною поштою або усно звернутися в телефонному режимі.

Для зручності населення на веб-сайті громади в розділі «Звернення громадян» створено електронну форму подання звернень громадян, що має свої переваги такі як швидкість, зручність, економія часу та інші.

Усні звернення приймаються за телефонами приймальні, це стаціонарний номер телефону 0614143221 і для зручності мобільний номер телефону 0953952757. Усні звернення теж реєструються, розглядаються та вживаються заходи. Інколи звернення громадян бувають такими, що їх вирішення відбувається негайно, тобто в такому разі не потребує додаткового опрацювання.

Всі звернення приймаються та реєструються в журналі звернень громадян, який ведеться відповідно до Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.1997 року № 348.

Всі звернення громадян, що надходять до Оріхівської міської ради аналізуються та щоквартально складається порівняльний звіт з аналогічним періодом минулого року. Такий аналіз і звіт дає можливість зрозуміти, які питання найбільш актуальні для громади, яка кількість населення є ініціативною, які верстви населення йдуть на діалог з владою та інше.

Так на підставі діалогу який ведеться із громадянами, за дев'ять місяців 2020 року до міської влади та її виконавчих органів надійшло 230 звернень від громадян, з них 140 звернень надійшло поштою та 90 звернень було розглянуто на особистих прийомах. Переважна більшість звернень вирішено позитивно, а саме 132 звернення. На 76 звернень надано чіткі, об'єктивні роз'яснення. Ще 22 звернення знаходяться в роботі у відповідальних посадових осіб.

Звернення надходять індивідуальні та колективні. За звітний період надійшло 48 колективних звернень, тоді як індивідуальних 182 звернення. Надходять і повторні звернення за 9 місяців 2020 року таких надійшло 10. В кожній громаді є певна категорія населення, які дуже люблять писати і отримувати відповіді. Тому кількість повторних звернень не завжди є не доопрацюванням посадовцями первинного звернення.

Звернення надходять від учасників та інвалідів війни, учасників бойових дій, від інвалідів I, II, III групи, ветеранів праці, дітей війни, від членів багатодітних сімей, одиноких матерів, матерів-героїнь, дітей позбавлених батьківського піклування, дітей сиріт (які досягли повноліття), від учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, осіб потерпілих від Чорнобильської катастрофи та пересічних громадян громади. Загалом за період, який ми досліджуємо до влади звернулося 1366 осіб, кількість питань, що вони порушили у своїх зверненнях становить 236 позицій.

Найбільш актуальним питанням з яким звертається населення є питання житлово-комунального господарства. Якщо більш детально, то це такі питання як заміна водо мережі, перекриття даху в багатоповерхівках, ремонт тротуарних доріжок, ремонт під'їздів, водопостачання та водовідведення, благоустрій прибудинкової території та дитячих майданчиків та інше. Не менш актуальним

є питання аграрної політики та земельних відносин. Зазвичай це спірні питання щодо встановлення межі земельної ділянки. Питання соціального захисту населення надходять від соціально незахищених верств населення, в основному це питання надання допомоги в оформленні потрібних документів при поданні до районного Управління соціального захисту населення райдержадміністрації. Чимало звертаються громадяни і з питання неможливості самостійно налагодити відносини з сусідами та багато інших питань, які в пріоритеті у мешканців громади. Міська влада зацікавлена у вирішенні питань заявників, для відновлення довіри на підставі якої можна будувати дієвий діалог.

Відповідно до статті 8 ЗУ «Про звернення громадян» звернення, що надсилаються без зазначення місця проживання та не підписане автором визнається анонімним та не підлягає розгляду. Та бувають ситуації коли дійсно людина не може відкрито говорити про проблему. Наприклад, вимагають хабаря посадовці, погрожує та домагається начальник, в школі чи садочку витребують здати кошти до фонду закладу та інші типові ситуації. Для попередження таких випадків на веб-сайті Оріхівської міської ради створено електронну скриньку довіри, де можна анонімно попередити міського голову про такі факти зловживання. Електронне звернення надходить на електронну скриньку міського голови, доступ до якої є лише у нього. Після отримання такого звернення міський голова визначає відповідальну посадову особу, яка проводить службове розслідування за поданими фактами. В результаті якого факти спростовуються або підтверджуються. Зрозуміло, що про результати розгляду анонімного звернення, анонімного заявника не інформують. Можна стверджувати, що даний інструмент діалогу з населенням є правильним. Як каже народна мудрість «Диму без вогню не буває», тому така інформованість про ймовірну присутність таких фактів є виявленням довіри до міського голови, впевненість у його справедливості.

Відповідно до стаття 23⁻¹ Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 02.07.2015 року № 577 – VIII громадяни можуть

звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

Задля забезпечення права громадян подавати петиції міським головою підписано Меморандум про співпрацю між Оріхівською міською радою та Міжнародною благодійною організацією «Фонд Східна Європа» щодо запровадження електронних петицій до Оріхівської міської ради.

З метою запровадження інноваційних механізмів участі громадян у вирішенні місцевих проблем, налагодження результативної співпраці громадян і влади міста та у відповідності до Закону України «Про звернення громадян» місто Оріхів у рамках реалізації цього проекту підключено до веб-сайту Єдиної системи місцевих електронних петицій.

Система створена в рамках проекту «Електронне врядування за для підзвітності влади та участі громади» (EGAP), що фінансується Швейцарською Конфедерацією [48].

На офіційному веб-сайті громади створено інструмент платформа електронної демократії «DEM місцеві петиції». Загалом подано 17 петицій. Тематика петицій стосується різних напрямлень, це і питання благоустрою, соціальної сфери, питання екології, питання грошової допомоги. З 17 петицій лише одна набрала необхідну кількість голосів. Це петиція з визнання вуличних котів частиною екосистеми Оріхівської міської територіальної громади, дозволити їм вільно жити в підвалах на горищах та інших місцях постійного перебування та знищувати гризунів.

В результаті розгляду петиції було прийнято рішення сесії Оріхівської міської ради сьомого скликання від 02.05.2019 № 88 «Про затвердження Програми регулювання чисельності безпритульних тварин гуманними методами на території об'єднаної територіальної громади Оріхівської міської ради на 2019- 2021 роки».

Розроблена Програма регулювання чисельності безпритульних тварин гуманними методами на території об'єднаної територіальної громади Оріхівської міської ради на 2019-2021 роки, яка затверджена вище вказаним рішенням Оріхівської міської ради.

Мета Програми – зменшення кількості безпритульних тварин виключно гуманними методами, покращення санітарно-екологічної та епізоотичної ситуації на території об'єднаної територіальної громади Оріхівської міської ради, зміна громадської думки у бік цивілізованого, гуманного та етичного ставлення до тварин. Загальний обсяг фінансування Програми на 2019-2021 роки складає 300 000 гривень. Контроль за використанням бюджетних коштів, передбачених для здійснення заходів, визначених Програмою, здійснюється в порядку, встановленому законодавством.

Відлов тварин здійснюється Оріхівською районною державною лікарнею ветеринарної медицини. Факт відлову фото фіксується та реєструється у відповідному журналі. Після проведення вакцинації, стерилізації виконується бір кування тварини з реєстрацією у відповідному журналі та здійснюється фотофіксація. Факт проведення цих заходів оформлюється актом виконаних робіт, що підписується представниками ветлікарні та комунальних підприємств від яких надійшла заявка на проведення цих робіт. Фінансування проводиться на підставі акту виконаних робіт. Стерилізація, щеплення, чіпування, перебування однієї тварини протягом доби у ветлікарні складає близько 1000 гривень. Звіт щодо виконання Програми заслуховується на сесії міської ради після завершення її виконання.

Підтримка активних громадян зоозахисників на цьому не скінчилася. Міська влада виділила активістам зоозахисникам приміщення для перетримки хворих тварин. Для бездомних котів в дворах багатоповерхового

встановлено будиночки-котохатки. Всі ці заходи є проявом зацікавленості влади в налагодженні взаємовідносин з мешканцями громади в результаті яких відбувається певний діалог.

На веб-сайті громади в розділі «Доступ до публічної інформації» можна ознайомитися з алгоритмом подання запитів, знайти приклади оформлення запитів, вивчити нормативно-правову базу, якою керуються відповідальні за розгляд запиту та проаналізувати статистику щодо кількості поданих запитів. За півріччя 2020 року до Оріхівської міської ради було подано 15 запитів на отримання доступу до публічної інформації. З них 12 запитів розглянуто та надано запитувану інформацію, 2 запити направлені за належністю та 1 запит повернено, так як розпорядник не володів і не зобов'язаний відповідно до його компетенції володіти запитуваною інформацією.

Офіційний веб-сайт громади не єдиний Інтернет ресурс для налагодження діалогу з населення. Для інформування про заходи та події в Оріхівській міській об'єднаній територіальній громаді створено мобільний додаток у застосунку Viber «Оріхівська ОТГ». Через даний додаток місцеві жителі інформуються про роботу комунальних служб, культурні заходи, різні попередження та інформування.

Наразі велика кількість населення любить проводити свій час в соціальних мережах знову ж таки для зручності та швидкого інформування громади та, як підтвердження готовності та зацікавленості місцевої влади до діалог з громадянами, створено офіційну сторінку в соціальній мережі «Facebook» <https://www.facebook.com/ormr.gov.ua>. Всі актуальні новини та публікації, які розміщуються на веб-сайті паралельно висвітлюються і на сторінці в «Facebook». До речі функції поділитися та написати коментар не заблоковано, а це говорить про те що місцева влада хоче чути думку громадськості.

Керівництво громади зацікавлене в отриманні довіри населення тому на веб-сайті в розділі «Офіційні документи» оприлюднюються всі рішення Оріхівської міської ради, розпорядження міського голови та рішення виконавчого комітету Оріхівської міської ради. Взагалі Оріхівська громада відкрита для діалогу, так відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.11.2015 року № 835 «Про затвердження Положення про набори даних,

які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних» на портал відкритих даних оприлюднюється велика кількість інформації відповідно до додатку Положення вищевказаної постанови. Це і фінансова звітність, і листування з організаціями, установами, інформація про майно та інше. Про конкретний перелік наборів даних, які підлягають оприлюдненню у форматі відкритих даних у Оріхівській міській раді та її виконавчому комітеті можна ознайомитися на веб-сайті у розділі «Відкриті дані», який затверджено розпорядженням міського голови від 05.08.23019 року № 19. В цьому ж розділі можна за посиланням перейти на портал відкритих даних, знову таки ж всі інструменти створено для зручності громадян та залучення їх до управління громадою.

Населення громади залучаюся до громадських обговорень через електронний інструмент консультації з громадськістю. Одне з питань електронних консультацій це обговорення проекту рішення міської ради «Про визначення та затвердження переліку адміністративних послуг, які надаються через віддалені робочі місця адміністраторів відділу Центр надання адміністративних послуг виконавчого комітету Оріхівської міської ради». Результат обговорення прийнятт рішення Оріхівської міської ради: від 26.09.2019 № 6 «Про визначення та затвердження переліку адміністративних послуг, які надаються через віддалені робочі місця адміністраторів відділу Центр надання адміністративних послуг виконавчого комітету Оріхівської міської ради» та задоволення потреб мешканців відділених сіл у адміністративних послугах, які для них актуальні.

Ще одна цікава тема для обговорення, за допомогою даного інструменту, була організація харчування учнів у закладах загальної середньої освіти Оріхівської міської ради «Стан справ, проблеми, шляхи їх вирішення» (засідання «круглого столу»). До громадського обговорення залучені всі зацікавлені сторони: представники виконавчого комітету Оріхівської міської ради, відділу освіти, молоді та спорту, батьківські комітети, органи учнівського самоврядування, директори шкіл та завідувачі філій, представники

Держпродспоживслужби в Оріхівському районі, надавачі послуг з харчування. За результатами обговорення прийнято рішення доручити керівникам закладів освіти посилити контроль за організацією впровадження системи НАССР як інструменту для контролю безпеки харчування дітей, висвітлення на сайтах закладів освіти шкільного меню з метою обізнаності батьків. Працівникам харчоблоку, які безпосередньо надають послуги з гарячого харчування дотримуватися норм харчування. Відділу освіти, молоді та спорту підготувати проект рішення виконавчого комітету Оріхівської міської ради про організацію харчування у закладах освіти. 20 грудня 2019 року на засіданні виконавчого комітету Оріхівської міської ради прийнято рішення № 532 «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення повноцінного, безпечного та якісного харчування дітей у закладах освіти Оріхівської міської ради на 2019-2021 роки», тобто прийнято заходи, які влаштовують громадськість.

Для визначення ключових проблем комплексного розвитку та підвищення конкурентоспроможності громади за для покращення життя громадян в громаді було розроблено Стратегічний план розвитку. До його розробки окрім посадових осіб, депутатів, членів виконкому, старост, представників установ та організацій були залучені представники громадськості. Крім того усі зацікавлені мешканці громади змогли надати свої проектні ідеї. Загалом було подано 73 проектні ідеї. Автори проектних ідей мали змогу особисто презентувати свої пропозиції. Стратегія сталого розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади була винесена на громадське обговорення. В результаті дієвого діалогу та спільних дій було прийнято рішення Оріхівської міської ради сьомого скликання від 24.12.2019 року № 14 «Про затвердження Стратегії розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади до 2027 року».

Реалізація Стратегії розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади до 2027 року дасть можливість забезпечити та створити безпечні умови та високу якість життя в громаді. Зростання добробуту кожного

мешканця Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади – це основна мета для якої розроблялася Стратегія.

Для майбутнього розвитку та розквіту міста Оріхова, для можливості будівництва та реконструкцій, як основа для розробки зонування території громаді потрібен Генеральний план. Генеральний план населеного пункту – це довгостроковий стратегічний документ, що встановлює напрямки і межі територіального розвитку населеного пункту. Ще один важливий документ громади, який потребує залучення широкого кола громадськості. Міська влада закликала містян до діалогу, всі зацікавлені могли подати пропозиції чи зауваження до плану, прийняти участь в обговоренні та прийти на громадські слухання. Вся інформація оприлюднювалася на веб-сайті та в районній газеті «Трудова слава».

Безпека громадян для керівництва відіграє важливу роль. Місцевою владою у співпраці з національною поліцією України та місцевими підприємцями реалізується проект «Безпечна громада». Це комплекс інноваційних рішень у сфері безпеки, що забезпечують відео фіксацію транспортного та пішохідного трафіку та сприяють зменшенню злочинів та порушень на дорозі. Конкретніше кажучи, це встановлення відеокamer. Трансляція ведеться в режимі он-лайн на сервери місцевої поліції. Вже встановлено відео камери на в'їздах до міста Оріхова, на центральній площі міста, на набережній річки Конка та на складних перехрестях міста. Загалом встановлено 26 камер. Робота в цьому напрямку буде продовжуватися, мешканці будуть залучатися до діалогу з питання творення безпечної об'єднаної територіальної громади.

Для вдосконалення системи цивільного захисту населення створено пожежну команду як пожежно-рятувальний підрозділ добровільної пожежної охорони Оріхівської міської ради, з числа жителів Мирненського, Нестерянського та Копанівського старостинських округів, призначено начальника пожежної команди та відібрано 12 добровольців. Всі добровольці пройшли навчання в Польщі. Отримали посвідчення та досвід роботи для

подальшого його впровадження в Оріхівській громаді. Тепер цивільна безпека сільських територій надійна. Фінансування пожежно-рятувального підрозділу добровільної пожежної охорони проводиться за рахунок місцевого бюджету. Добровольці пожежники заробітну плату не отримують лише невеликі заохочення до професійного свята.

Молодь це наше майбутнє! При Оріхівській міській раді створено Молодіжну раду. Це консультативно-дорадчий, представницький орган з питань молодіжної політики, покликаний сприяти взаємодії виконавчих органів місцевого самоврядування та молоді Оріхівської міської ради, забезпечувати узгодженість дій у вирішенні питань, пов'язаних із життям молоді та її участю в усіх сферах життя суспільства, організації та проведенням молодіжних заходів та інформаційно-навчальної роботи серед молоді. Складається рада з 24 осіб, різної вікової категорії. Це і учнівська молодь, і молоді вчителі та вихователі, медики, учасники антитерористичної операції та інші. На базі комунального закладу «Дитячий будинок творчості» створено сучасний простір для Молодіжної ради, де її представники можуть збирати, обговорювати та приймати рішення та ініціювати їх розгляд Оріхівською міською радою. Створення Молодіжної ради є результатом зацікавленості влади в розвитку діалогу в питаннях які цікаві та хвилюють молодь громади.

Великим здобутком громади є відкриття у місці Оріхові Центру надання адміністративних послуг. Даний Центр створено з метою задоволення потреб населення у отриманні адміністративних послуг. Мета Центру організація надання адміністративних послуг у найкоротший строк та за мінімальної кількості відвідувань суб'єктів звернень та спрощення процедури отримання адміністративних послуг та поліпшення якості їх надання. Крім того, працюють віддалені місця для роботи адміністраторів у селі Мирне та селі Нестерянка. Вся інформація про ЦНАП оприлюднена на офіційному веб-сайті Оріхівської міської ради в розділі «Центр надання адміністративних послуг». В цьому розділі можна пройти анкетування щодо оцінки діяльності ЦНАПу. За 10 місяців 2020 року адміністраторами відділу Центр надання адміністративних

послуг виконавчого комітету Оріхівської міської ради було надано 16659 адміністративні послуги.

В наш час більша частина населення пересідає на автотранспорт. Машини водять як чоловіки так і жінки. Мабуть цьому сприяє гендерна рівність. Оріхівська громада не виключення. Тому, нещодавно міський голова громади підписав договір співпраці з регіональним сервісним центром ГСЦ МВС в Запорізькій області про співпрацю, щодо надання адміністративних послуг що надаються центрами МВС. Невдовзі у місті Оріхів у визначені дні можна буде отримати такі послуги, як реєстрація та перереєстрація транспортних засобів, заміна посвідчення водія, видача міжнародного посвідчення водія, прийом запитів на отримання довідок про відсутність судимостей. Міська влада намагається чути потреби населення, забезпечує та впроваджує їх, бо відкритий діалог є запорукою розвитку території.

В центральній частині міста, на площі Покровській є точка доступу безкоштовного Wi-Fi. Також безкоштовним, швидкісним інтернетом покрита частина центральної вулиці міста, яку люблять діти, адже для них гаджети та інтернет пріоритетні.

В громаді реалізується унікальна можливість створювати власні ініціативи покращення міста чи села за кошти місцевого бюджету. Починаючи з 2019 року влада Оріхівської об'єднаної територіальної громади впровадили веб-платформу «Соціальний інспектор – бюджет участі» для можливості проведення голосування за подані проекти.

Мінімальна вартість проекту складає 50 000 гривень, максимальна 200 000 гривень.

Завдяки даній формі діалогу було реалізовано такі проекти як оптимізація дитячого майданчика Оріхівленд (безпека і всебічний розвиток), безпека та комфорт дорожнього руху, створення сучасної музейної експозиції «Подвиг Оріхівщини в подіях АТО, благоустрій паркової зони - облаштування вело-роле доріжок в селі Нестерянка.

Якщо детальніше, то на одному з дитячих майданчиків встановлено велику сучасну пісочницю «Кораблик» та огорожу. На одній з вулиць проведено ремонт дороги. В місцевому музеї створена експозиція «Подвиг Оріхівщини в подіях АТО, яка тепер є інструментом для популяризації сучасної української історії, формування у молоді патріотичних поглядів. А в селі Нестерянка любителі здорового способу життя можуть безпечно їздити на велосипеді.

Діалог в даному форматі буде продовжено і в наступному році і буде реалізовано проекти переможців бюджету участі 2020 року, а саме «Планета дитячих мрій та розваг» та «За здоров'ям на сучасний спортивний майданчик». Вартість першого проекту складає 200 000 гривень, другого 50 000 гривень відповідно.

Діалог влади з населенням щодо забезпечення громади послугою транспортного перевезення має позитивні наслідки. Для громади придбано маршрутне таксі на 19 сидячих місць, яке працює на маршруті загального користування «м. Оріхів - с. Новопавлівка - с. Новоандріївка - м. Оріхів». Дана послуга дає можливість мешканцям відділених сіл добиратися до міста.

В Оріхівській громаді запроваджено «Соціальну картку Оріхівця». Таке запровадження дає можливість виконавчому комітету міської ради здійснювати контроль за розміром компенсації перевізнику за перевезення пільгових категорій населення громади на приміських маршрутах автомобільного та залізничного транспорту. Кожен громадянин, який має пільгу, може оформити собі таке посвідчення на безоплатній основі. Що це дає для населення? Громадяни можуть безкоштовно їздити на приміських маршрутах автомобільного та залізничного транспорту. Що це дає громаді? Громада раціонально використовує кошти місцевого бюджету, бо платить за фактичних громадян, які скористалися пільговим проїздом.

Як реалізується даний проект? Посвідчення пред'являється водію транспортного засобу чи касиру залізничного транспорту. Той в свою чергу сканує її спеціальним пристроєм, що зчитує унікальний код. Дані про

пільговика, який скористався пільговим проїздом зберігаються у сканері і знімаються відповідальним працівником виконавчого комітету через певний проміжок часу. Потім проводить аналіз отриманих даних про кількість пільговиків і виплачується компенсація перевізнику.

Дія картки Оріхівця поширюється і на місцеве маршрутне таксі. Сукупність вказаних заходів призводить до зближення інтересів як влади так і населення пільгових категорій.

Про деталі оформлення соціальної картки та про розклад руху автобуса теж можна дізнатися на веб-сайті, ввівши в інструмент «Пошук» словосполучення «соціальна картка» та «розклад руху автобуса».

Для забезпечення діалогу з громадянами, які невпевнено користуються комп'ютерними інноваціями, Оріхівська міська рада випускає інформаційний вісник Оріхівської об'єднаної територіальної громади «Оріхів». Це друковане видання на дві сторінки, в якому друкуються актуальні новини громади. Друкується з 2015 року. Тираж 1 000 примірників. Створений з метою інформування населення про новини та події, що відбуваються в громаді, яке не має доступу до Інтернету. Це переважно люди похилого віку. Дана категорія населення залюбки читають друковане видання. Розповсюджують вісник «Оріхів» серед населення голови квартальних комітетів, старости старостинських округів.

Великий вплив на дієвість діалогу влади та населення здійснюють органи самоорганізації населення. Це представницький орган, який мешканці, які проживають на території на законних підставах, створюють для вирішення певних питань місцевого значення. В Оріхівській громаді це квартальні комітети, голів яких обирають мешканці кварталів на громадських зборах. Діяльність голови квартального комітету безоплатна, заснована на добровільних засадах. Квартальні комітети допомагають громадськості задовольнити суспільний інтерес та життєві потреби. Допомагають в донесенні інформації про проблеми та потреби. Здійснюють громадський контроль за діяльністю влади, об'єднують жителів для вирішення спільних питань за

місцем проживання. Для влади квартальні комітети здійснюють аналіз того, що найбільше хвилює населення, донесення настрою та думки громадян, допомагають подолати недовіру до керівництва. Основним завданням квартальних комітетів є створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України. На сьогодні в громаді нараховується 66 квартальних комітетів. Мають чималий вплив на розвиток діалогу між керівництвом громади та громадянами.

Ще одним органом самоорганізації населення є об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ). Поки, що це два ОСББ, які створенні для представлення власних спільних інтересів власників багатопверхового сектору. Ці об'єднання самі керують утриманням та управлінням свого майна та прибудинкової території. Отримують підтримку місцевих органів влади, як юридичну так і фінансову. Завдяки діалогу, що виникає між самоорганізацією населення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та владою вирішуються питання забезпечення життєдіяльності багатопверхового сектору громади. Тобто швидкість, якість надання житлово-комунальних послуг, водозабезпечення та водовідведення, надання фінансової підтримки при веденні ремонтних роботах, юридична консультація спеціалістами виконавчого комітету та інше.

Певну увагу слід приділити загальній, дошкільній та позашкільній освіті. Кількість дитячого населення громади від 0 до 18 років складає 3539 осіб. Місцева влада знайшла можливості зберегти максимальну кількість шкіл, садочків. Збережено спортивну школу, для розвитку спорту. В громаді на території міста Оріхів працює п'ять комунальних закладів дошкільної освіти, та три філії в сільських місцевостях. Є одна опорна школа з чотирма філіями, та три самостійних загальноосвітніх заклади. Конкретніше кажучи на території міста надають освітні послуги опорний заклад та дві його філії, один навчально-виховний комплекс та п'ять дитячих закладів освіти. В селах Мирне та Нестерянка по одній школі та по одній філії дошкільного закладу. Село Новоданилівка забезпечене однією філією опорного навчального закладу, а

село Новопавлівка і філією опорного навчального і філією дошкільного навчального закладу. Всі сільські території, що не мають на території школи чи садочка забезпечені транспортним сполученням.

Міська влада намагається розвивати молоде покоління, тому на території громади працює комунальний заклад «Оріхівська дитячо-юнацька спортивна школа» з немалою кількістю секцій. Це і бокс, дзюдо, гандбол, футбол, гребля, тяжка атлетика, шахи. Для задоволення потреб населення, яке любить спорт наразі будується мультифункціональний майданчик на території найбільшого у місті багатоповерхового мікрорайону. У майбутньому році очікується виділення державної субвенції у сумі 26 000 000 гривень на реконструкцію місцевого стадіону.

У місті працює комунальний заклад «Оріхівський дитячий будинок творчості». Дітям надають безкоштовно навчатися танцям, співу, акторській майстерності, туристичній страві, автомоделюванню та іншим не менш цікавим справам.

Загалом в громаді в кожному населеному пункті є будинки культури, бібліотеки. Працює дві музичних школи, одна у місті Оріхові, інша в селі Нестерянка. Доречи багато дітлахів з сусідніх громад навчаються в цих музичних школах, так як на території громади де вони проживають не створенні умови для позашкільної освіти.

На базі Оріхівської музичної школи працює художнє відділення. Діти у яких є хист до малювання мають змогу отримувати відповідні знання.

В кожній школі, чи то загальноосвітній чи позашкільній, в кожному садочку створенні батьківські комітети. Комітети співпрацюють з керівництвом, вихователями, тренерами та вчителями. Приймають участь в управлінні шкільними процесами.

Не так давно відділ освіти молоді та спорту виконавчого комітету Оріхівської міської ради разом з міським головою запровадили для старшокласників шкіл громади захід «Година з мером». Міський голова особисто відвідує школи та розповідає учням старших класів про органи

місцевого самоврядування їх функції, права та обов'язки на прикладі Оріхівської міської ради та об'єднаної територіальної громади, а також поділитися досягненнями та планами на майбутнє. Такий очний формат діалогу міського голови з учнями шкіл громади є підґрунтям розвитку молодіжної політики та міста загалом. Мета таких зустрічей полягає в представленні системи місцевого самоврядування та децентралізації на прикладі Оріхівської міської ради у вигляді слайдів презентації, а також отримання запитань та пропозицій від молоді щодо співпраці. В процесі такого формату діалогу ставляться питання та надаються відповіді. Учнівську молодь хвилюють теми розвитку спорту, дозвілля, екологія, деякі питання служби в органах місцевого самоврядування та інше.

На базі Оріхівської публічної бібліотеки комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Оріхівської міської ради відділом освіти молоді та спорту Оріхівської міської ради створено молодіжний хаб. Це простір де молодь віко від 17 до 35 років можуть проводити свій вільний час, дискутувати на різні теми, ділитися думками, обговорювати потреби в розвитку молодіжного руху в громаді, читати поезію. Відвідуючи даний простір молодь може знаходити однодумців, ініціювати розвиток молодіжної політики вносити цікаві пропозиції у розвиток тих сфер життя, які їм цікаві. Влада зацікавлена в розвитку подібних форматів налагодження діалогу та всіляко сприяє молоді.

Міська влада дбає не лише про молодь та їх потреби, ще велика увага приділяється людям похилого віку. Для налагодження діалогу та задоволення потреб цієї категорії населення на базі комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» створено клуб активного довголіття «Берегиня». Даний клуб має такі напрямки, як «Здравушка», «Струни серця» та «Університет третього віку». Люди похилого віку мають змогу займатися спортом, співом, освоювати комп'ютерну техніку, за можливості відвідують екскурсії та театри.

Вище згадана комунальна установа має два відділення. Відділення соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді має на мету: виявлення сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої

допомоги, які не можуть самостійно їх подолати та потребують сторонньої допомоги; проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потрапляння сімей в складні життєві обставини; здійснення соціального супроводу прийомних сімей, дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, а також сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, надання їм соціальних послуг за результатами проведеної оцінки потреб їх у таких послугах; проведення інформаційно-просвітницької роботи з сім'ями; визначення індивідуальних потреб осіб сімей у соціальних послугах; організація, та надання соціальних послуг, здійснення інших заходів, зокрема щодо відновлення соціальних функцій, психологічного і фізичного стану осіб (сімей), які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.

Відділення догляд вдома надає соціальні послуги за місцем проживання/перебування самотнім громадянам, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з частковою втратою рухової активності (мають III, IV, V групи рухової активності) та потребують сторонньої допомоги, надання соціальних послуг в домашніх умовах згідно з медичним висновком.

Перспектива розвитку діалогу влади з даною категорією населення полягає в тому щоб надати захист та впевненість громадянам, які соціально не захищені та потребують прояву турботи зі сторони місцевих органів влади.

В громаді створено комунальну установу «Інклюзивно-ресурсний центр» Орхівської міської ради. Метою центру є забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у професійно-технічних навчальних закладах, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини (далі – комплексна оцінка), надання психолого-педагогічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводження. Влада готова та зацікавлена в діалозі за даним напрямком, готова діяти і впроваджувати пропозиції громадян з розвитку інклюзивної освіти.

Увага керівництва громади приділяється і наданню якісних та постійних медичних послуг. В громаді створено систему охорони здоров'я. Вона складається комунального некомерційного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Оріхівської міської ради, яка включає в себе одну міську амбулаторію сімейної практики та шість сільських амбулаторій. З метою покращення якості надання медичних послуг в громаді міським головою спільно з депутатами ради було ініційовано передачу із спільної власності територіальних громад сіл, селища та міста Оріхівського району комунальне некомерційне підприємство «Оріхівська багатoproфільна лікарня інтенсивного лікування» до комунальної власності міської ради.

Загалом керівництво громади завжди відкрите до діалогу з населенням. Завжди готові чути недоліки, виправлятися, йти на компроміси. Забезпечення життєдіяльності громади, створення комфортних умов проживання, навчання, відпочинку є пріоритетними. Вживається багато заходів для покращення території громади. Це і освітлення, ремонт доріг, заходи з покращення надання житлово-комунальних послуг, поточні ремонти закладів освіти, забезпечення комунальних підприємств необхідною технікою. Постійно ведуться перемовини з державними структурами щодо виділення коштів на покращення екологічного стану річки Конка. Постійно оновлюються дитячі майданчики. Керівництво громади постійно співпрацює з установами, організаціями, підприємцями громади для залучення додаткових коштів на її розвиток. Всі працівники виконавчих органів, комунальних установ, закладів постійно підвищують свою кваліфікацію. Приймають участь в грантах та проектах, які можуть принести додаткові фінансові можливості для розвитку території. Загалом владою Оріхівської об'єднаної територіальної громади проводиться чимала робота з впровадження інструментів та налагодження механізмів для дієвого діалогу з мешканцями і міста Оріхова, і старостинських округів і громади в цілому. Так вже впроваджено зручний офіційний веб-сайт Оріхівської громади, офіційну електронну скриньку, скриньку довіри, платформу електронних петицій, офіційну сторінку «Оріхівська об'єднана

територіальна громада в Facebook, групу «Оріхівська ОТГ» в за стосунку Viber, електронний інструмент консультації з громадськістю, веб-платформа «Соціальний інспектор – бюджет участі». Також успішно реалізується право громадян на звернення – це розгляд електронних, письмових та усних звернень, функціонування «гарячих телефонних ліній», особисті прийоми громадян керівництвом громади. Реалізуються різні проекти та програми, створено Молодіжну раду, Центр надання адміністративних послуг, комунальні установи та заклади, які задовольняють різного роду потреби всіх верств населення. Затверджено Стратегічний план розвитку території, розробляється Генеральний план міста Оріхова. Всі перераховані заходи, інструменти та механізми з залучення громадян до діалогу з владою є ефективною складовою у розвитку всієї громади загалом.

3.2. Проблеми та перспективи розвитку діалогу із громадянами як фактору розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади

Не існує нічого ідеального! Так і Оріхівська об'єднана територіальна громада має купу проблем, які потребують вивчення та вирішення. Інструменти комунікації для діалогу з населенням потрібно вдосконалювати. Та частина населення, що проявляє інтерес до управління громадою є незначною. Щоб розвивати громаду потрібно вживати дієві механізми залучення громадян до прийняття рішень в різних сферах життєдіяльності території.

Територія громади велика, не всі громадяни звикли, що Оріхівська громада це єдина ціла територія. Коли населення міста схвально відносить до певного проекту розвитку міста, то сільські жителі говорять що вони нікому не потрібні, що все місту. Коли навпаки, то міські жителі невдоволені, що фінансування йде на село.

Для того щоб звернути гори, потрібно стати одним цілим. Потрібно згуртувати населення громади. Згуртованість не досягається відразу. Потрібен час та терпіння. Основними підходами для згуртованості громади є організація залучення великої кількості громадян до спільної, взаємозалежної діяльності,

проведення навчань з комунікації, створення комунікативних мереж. Що це мається на увазі? Спільною діяльністю можуть бути організація короткострокових заходів. Наприклад толоки, фестивалі, ярмарки, свята, прибирання пам'ятних знаків, місць відпочинку тощо. Адже чим більше людей робить одну справу, тим більше стає односторонців, і тим більше варіантів рішення проблем. В такій атмосферній діяльності виявляються лідери та творчі особистості, які здатні до інноваційних ідей і можуть організувати та надихати людей.

Як показує практика, залучення населення до обговорення різних планів розвитку, обговорення проблемних питань на загальних зборах членами громади є не ефективними, бо зводяться лише до невдоволення, до висловлювання скарг. Тобто не вистачає вміння дискутувати, вести правильний діалог. Це стосується як керівництва так і членів територіальної громади. Щоб набути комунікативних умінь та знань, які необхідні для ефективного діалогу, слід запровадити систему заходів, що включає в себе організацію семінарів чи тренінгів для активних громадян та активної молоді щодо розвитку комунікативної компетенції, вміння вести дебати, переговори, вміння висловлювати свою думку, поведженню в конфліктній ситуації. Є потреба навчати населення громади та спонукати до обговорення шляхів розв'язання нагальних проблем, завдань, ідей та перспектив розвитку. В даному випадку створення веб-сайту та сторінки в Facebook недостатньо. Чому? Тому, що в соціальних мережах уже є постфактум, тобто зазвичай інформування про те, що відбулося.

Створення комунікативних мереж – це створення місць спілкування для громадян. Громадяни зазвичай спілкуються на базарі, пошті, магазині тощо, таких собі місцях розповсюдження інформації-пліток. Дані місця не відповідають запитам сучасних завдань. Вихід – це створення креативних майданчиків, де збиратимуться люди для задоволення своїх творчих потреб, інтересів, культурних запитів. Наявність таких креативних майданчиків

сприятиме згуртованості мешканців об'єднаної територіальної громади, ще й позитивно впливатиме на імідж керівництва громади.

Ще однією проблемою налагодження діалогу є занепад деяких сіл, що входять до складу Оріхівської громади. Суть полягає в тому, що молодь мігрує з села до міста, в пошуках кращого життя. Більша частина мешканців похилого віку, які вболівають за рідну територію, але брати участь в управлінні та прийнятті рішень не можуть з різних причин. Це поважний вік, хвороба, необізнаність, неприйняття та інше. Дієвий діалог можливий з молодим населенням, та складається так, що скоро вже не буде з ким його вести. Що робити керівництву громади? Потрібно підвищити інвестиційний клімат та залучати інвестиції в розвиток місцевого виробництва та сільського господарства. Це дасть можливість працевлаштуванню сільського населення, підвищення рівня його життя та поповнити місцевий бюджет. Для того, щоб потенційні інвестори мали інформацію про діяльність місцевих підприємств та сільських господарств, могли оцінити привабливість інвестування галузей потрібно створити бізнес-інкубатори для підприємців, дошки оголошення для інвесторів (пропозиції, ідеї, вакансії), інструменти оцінки майбутніх інвестицій в виробництво, землю.

Гальмується дієвий діалог влади Оріхівської громади з громадянами, ще й тому, що не реалізується низка проблемних, але дуже важливих питань для всієї території. Ці питання вже давно потребують дій і зі сторони влади, і зі сторони населення громади. Це екологічні проблеми на місцях – застарілі очисні споруди, технології очищення води, неправильне поводження з твердими побутовими відходами.

Екологічну проблему зі сміттям можливо подолати тільки у співпраці. Очільники повинні ініціювати діалог з населенням з питання сортування сміття. Затвердити «Програму поводження з твердими побутовими відходами в Оріхівській об'єднаній територіальній громаді на 2020-2025 роки», винайти кошти в місцевому бюджеті на фінансування даної програми. У разі недостатнього фінансування з міського бюджету спробувати отримати гранти

на вирішення актуальних проблем з переробки та утилізації відходів. За потреби провести громадські обговорення, громадські консультації, навіть можливо провести он-лайн опитування в застосунках Viber, Telegram. Влада сприяє щоб діалог із громадянами відбувся, і результатом його було спільне бачення вирішення проблеми.

Так влада забезпечить громадян євроконтейнерами для розподільного збору сміття, населення в свою чергу його сортує. До речі, це не повинно виглядати, як прохання, скоріше обговорення проблеми, для прийняття рішення, адже відповідно до Закону України «Про відходи» з 1.01.2018 року кожен українець зобов'язаний сортувати сміття. Таким чином, влада забезпечує можливість, громадяни неухильно дотримуються.

В ідеалі створити відповідну інфраструктуру не лише для роздільного сортування відходів, але й для переробки сміття та його зберігання. Сміття – це сировина, і на його переробці можна заробляти кошти. Звичайно що самостійно створити завод по переробці сміття посильно не кожній громаді. Особливо якщо слабо розвинена інфраструктура та незначна матеріальна база. Та є можливість вирішення екологічних проблем шляхом міжмуніципального співробітництва з іншими громадами. Таким чином об'єднавшись зацікавлені громад, заручені підтримкою населення дають можливість покращити екологічне становище та досягти бажаного результату.

Діалог керівництва влади з громадянами зазвичай проходить в формальній атмосфері, ще й на території влади. Громадянин, чи громадяни мабуть почувають себе не зовсім комфортно, не мають почуття довіри, не можуть розслабитися, можливо навіть бояться висловлювати свою позицію чи ідеї. Просто мовчки вислуховують співбесідника, і йдуть геть. Мабуть так відбувається більша частина зустрічей та нарад з громадськістю, коли діалог геть не дієвий. Сучасні управлінці, молоді голови громад є креативними і пропонують, на своєму особистому досвіді, переходити до неформального спілкування з членами громади. Це запровадження зустрічей в неформальній атмосфері за філіжанкою кави, але з розмовами про важливе. Подібний формат

спілкування місцевих жителів з головою буде цікавим та, безумовно, корисним для спільного розвитку та процвітання Оріхівської громади.

Цікавим є, наприклад, досвід Лозно-Олександрівської громади Луганської області. Міський голова, до визначених в календарі Міжнародних днів ООН та ЮНЕСКО, запрошує на каву-зустріч активних та небайдужих громадян. Називається такі заходи «Неформально про важливе».

Не менш креативним є метод запрошення мешканців на неформальну розмову в Широківській громаді Запорізької області. На офіційному веб-сайті громади анонсується розіграш сніданку з головою. Для участі потрібно лайкнути аносований пост, зробити репост, в коментарях соціальної мережі Facebook написати про свої плани на поточні вихідні дні. Після визначення переможця очільник Широківської громади снідає з переможцем та відповідає на всі поставленні питання.

Судячи по соціальним мережам громадянам подобається такий неформальний підхід до розмови про важливі речі, можна сміливо брати такий інструмент налагодження діалогу в скарбницю Оріхівської громади.

Правильним і доречним буде скористатися зарубіжним досвідом впровадження механізмів налагодження діалогу між владою та громадянами.

Доречним буде досвід влади Нідерландів. За для відновлення довіри громадян та взаємного зближення з населенням провести опитування, яким встановити основні групи споживачів послуг органів місцевого самоврядування. Споживачів розділити на активних громадян і пасивних. Для кожної групи визначити окрему власну політику взаємодії.

Досвід Швеції допоможе розширити права звичайних громадян, членів громади, щодо участі у прийнятті місцевих рішень, удосконалити процес обговорення та оскарження. Кожен охочий може бути присутній на нарадах, комісіях, сесіях органів місцевого самоврядування з метою нагляду за діяльністю посадовців. Дана форма громадської участі розширить можливості громадського нагляду та сприяє ефективній взаємодії та ефективному діалогу.

Рішення про партнерські відносини з університетами та надання студентам можливість працевлаштовуватися до органів місцевого самоврядування із забезпеченням їм кар'єрного зросту в управлінській сфері. Ідеальний приклад канадської провінції Нова Шотландія в залученні молоді до діалогу та процесу управління громадою.

На кожну проблему в громаді обов'язково знайдеться перспектива її розв'язання. Головним чинником є бажання всіх мешканців та керівних структур громади співпрацювати, знаходити консенсус, золоту середину. Не звинувачувати, а проявляти інтерес та брати участь в управлінні. Тільки при такому ставленні можливі зміни на краще.

ВИСНОВКИ

В результаті проведення дослідження в магістерській роботі викладено теоретичне узагальнення і сучасний погляд на наукову проблему діалогу із громадянами в об'єднаних територіальних громадах, що отримало розвиток у розробці конкретних рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення інструментарію діалогу влади з громадянами і його вплив на формування дієвих управлінських рішень для розвитку територій об'єднаних територіальних громад. Основні висновки, які отримані в магістерській роботі, полягають у наступному.

1. Питання налагодження діалогу між владою та громадянами було цікавим ще нашим предкам вченим. Сьогодні в Україні тема дослідження розгортання діалогу між органами влади та населенням є актуальною та цікавою. В умовах децентралізації за громадянами на законодавчому рівні закріплено право на здійснення місцевого самоврядування. Дослідження сучасних українських вчених розкривають можливість бачення, того, що сьогодні взаємодія громадськості та публічної влади лежить не в основі протиріччя, ворожнечі чи протиборства, а в основі численних способів взаємного існування, яке створене на співпраці, узгодженості, діалогізмі, гармонії інтересів всіх учасників процесу.

2. Уточнення змісту основних понять дослідження «діалог», «громадяни», «фактор», «об'єднані територіальні громади», «розвиток» дало можливість більш детально зрозуміти їхній сенс. В кожне поняття вкладається та чи інша суть і виникає необхідність в їх необхідному та доречному використанні.

3. Велике значення в дослідженні наукової теми мати гарне уявлення про принципи та методи дослідження. Саме на перших кроках дослідження наукової роботи найбільше виникають питання методологічного характеру. У науковця-початківця передусім бракує досвіду у використанні методів наукового пізнання, застосуванні логічних законів і правил, нових засобів і технологій. Тому є сенс розглянути ці питання докладніше.

4. Сьогодні між владою і громадою у нашій демократичній державі відбувається зміна принципів та формується нова модель діалогу. Особливість цього процесу в тому, що відносини між владою і громадянами від протистояння переходять до узгодженості та консенсусу. Без конкретних змін у системі місцевого самоврядування та державі в цілому важко очікувати на ефективність діалогу та взаємодії, довіри з боку громадських організацій та власне громадян. Пріоритетами слід вважати вдосконалення та закріплення практик системної участі громадськості у формуванні спроможної об'єднаної територіальної громади. Становлення ефективної місцевої влади і громадськості можливе лише за умови функціонування дієвого громадянського суспільства. Участь інститутів суспільства як рівноправних і впливових учасників конструктивного діалогу задля досягнення соціальної стабільності та якнайшвидшого здійснення назрілих проектів в інтересах населення.

5. Нормативно-правове забезпечення для налагодження діалогу публічної влади з громадянами дає змогу зробити висновок, що правові основи залучення громадськості до прийняття рішень та управління громадою закладені. Підтвердженням цього є чинні закони, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, які закріплюють основні засади участі громадськості в розвитку об'єднаних територіальних громад. Звичайно, що існуюча нормативно-правова база потребує вдосконалення, зокрема щодо механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням в процесі прийняття рішень та надання йому реальних повноважень у розв'язанні проблем території.

6. Розвинені демократичні країни мають досвід щодо налагодження дієвого діалогу влади з громадянами та використовують різноманітні форми і методи впливу та залучення населення до прийняття управлінських рішень. Цей досвід може бути корисним для об'єднаних територіальних громад України. Потрібно врахувати ті проблеми та перешкоди, з якими стикалися ці країни, коли вони, знаходилися на етапі впровадження певних елементів взаємодії з громадськістю. Органи місцевого самоврядування зарубіжних країн не завжди

прагнули віддати владу громадянам і використовували форми співпраці з населенням тільки формально. Це природній факт, що ті хто мають владу не завжди хочуть її віддавати, тому досвід зарубіжних країн, які пройшли етап переходу до демократичних відносин з суспільством, може бути корисним і необхідним для об'єднаних територіальних громад України, які роблять перші кроки на шляху до реального діалогу демократії. Зарубіжний досвід вказує, що на сучасному етапі розвитку діалогу влади та громадян у розвитку об'єднаних територіальних громад, місцева влада повинна тісно та взаємовигідно співпрацювати з населенням. Тільки спільно з громадянами громади влада може вирішувати спільні соціальні проблеми.

7. Проаналізувавши сучасний стан розвитку діалогу з громадянами в Оріхівській міській раді можна зробити наступні висновки. Органом місцевого самоврядування Оріхівської міської ради вживаються заходи з залучення якомога більшої кількості механізмів та інструментів для налагодження дієвого діалогу з населенням територіальної громади. Робота влади лежить в основі відкритості та прозорості. Для залучення громадськості до управління громадою, для сприяння їх інформованості та обізнаності розвивається сфера комунікацій. Органи місцевої влади неухильно дотримуються законодавства про реалізацію права громадян на звернення. Вибудовується алгоритм налагодження співпраці з громадськістю. Використовуються інструменти залучення населення до обговорень, прийняття управлінських рішень. Влада зацікавлена в реалізації проектів, які сприятимуть розвитку території та задовольнятимуть потреби всіх верст населення. При цьому створюються можливості для громадян самим реалізувати власні проекти. Загалом місцева влада вживає заходи з налагодження діалогу з громадянами для розвитку об'єднаної територіальної громади, які лежать в основі законності, верховенства права, конструктивності та взаємодії, прозорості, відкритості, об'єктивності, принципу прямого спілкування, пошуку компромісних рішень, взаємної поваги, гласності, добровільності, відповідальності за виконання зобов'язань.

8. В ході дослідження визначено рекомендації щодо оптимізації діалогу з громадянами як фактору розвитку Оріхівської міської об'єднаної територіальної громади. Місцевій владі рекомендовано згуртувати населення. Для цього створити комунікативні мережі, залучати населення до спільних заходів. Ще однією рекомендацією є вжиття заходів по сприянню поверненню молоді до сільських територій. Вирішення низки екологічних проблем території. Неодмінно взяти у скарбничку досвіду проведення зустрічей з населенням в неформальній обстановці, для зближення та отримання довіри громадян. Доречним буде закордонний досвід на рахунок встановлення основних груп споживачів послуг органів місцевого самоврядування, розширення прав звичайних громадян, членів громади, щодо участі у прийнятті місцевих рішень, удосконалити процес обговорення та оскарження. Головне бажання і зміни на краще не забаряться!

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антошкіна Л. І. Аспекти стратегії відтворення господарського комплексу міста. Збірник наукових праць. Економічні науки. 2007. №1. с. 201-209.
2. Академічний тлумачний словник (1970-1980). Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>. (дата звернення: 15.05.2020).
3. Бабінова О. Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю як предмет теоретичного аналізу. Вісник НАДУ, 2004. №3. с. 345-353.
4. Беззубко Л. В. Про деякі механізми взаємодії членів громади з органами місцевого самоврядування. Менеджер ДонДУУ./ ред. О. В. Скопеч, 2007. № 1 (39). с. 76-81.
5. Бурлаковський І., Зайчикова В., Максименко С. Залучення громадян до діяльності органів місцевого самоврядування : навч. посіб./ за ред. І. Бурлаковський. Київ : УНІСЕРВ. 2004, 80 с.
6. Білошицький С. Криза довіри громадськості до представницьких політичних інститутів. Політичний менеджмент. 2009. № 2 (35). с. 56-66.
7. Взаємодія з громадськістю в умовах реалізація адміністративної реформи. Івано-Франківськ: Іванофранківський центр науки, інновацій та інформатизації. 2012. 195 с.
8. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія/ Андрійчук Т. С. та ін. ; за заг. ред. Ю. Ж. Шайгородського Київ. ПАЛИВОДА, 2011. 148 с.
9. Воловин В. Л., Тарасенко В. Л., Захарченко М. В. Соціологія : короткий енциклопедичний словник. Київ : Укр. Центр дух. культури, 1998. 736 с.
10. Губерський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А., Москаленко А. З. Масова комунікація: підручник. Київ : Либідь, 1997. 216 с.
11. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень: навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2009. 142 с.

12. Давиденко В. В. Соціальний діалог в громадянському суспільстві. Вінниця : ДП Державна картографічна фабрика», 2006. 156 с.

13. Дорох В. В., Черній О. В. Д. Форми участі громадськості в процесах прийняття рішень: навч. посіб. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2018. 104 с.

14. Дослідження механізмів залучення громадськості до процесу прийняття рішень Київською міською радою. Київ, 2017. 64 с. URL: <https://dsk.kyivcity.gov.ua/files/2017/11/30/Doslidzhennya.pdf>. (дата звернення: 20.09.2020).

15. Діалог та чіткі правила гри: як управляти великими ОТГ. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/04/23/7178399/>. (дата звернення: 20.09.2020).

16. Децентралізація дає можливості. URL: <https://decentralization.gov.ua/>. (дата звернення: 10.10.2020).

17. Європейська хартія місцевого самоврядування: законодавство України № 994_036 від 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036. (дата звернення: 10.10.2020).

18. Жук С. Мотиви громадської діяльності молоді: соціальна психологія. 2008. № 1 (27). с. 76-84.

19. Жаровська І. М. Правова природа державної влади (теоретико-правове дослідження): автореф. дис. ... д-ра юрид. Наук: 12.00.01. Київ, 2014. 35 с.

20. Загорський В. С. Взаємовідносини місцевих органів влади з громадськістю : навч. посіб./ за ред. В. С. Загорського та ін. Львів : ЛРІДУ НАДУ. 2010. 192 с.

21. Забезпечення конструктивного діалогу між владою та суспільством : матеріали наук.-практ. конф. 28 квіт. 2016р. Одеса : ОРІДУ НАДУ. 2016. 178 с.

22. Ібрагімова І. Зв'язки з громадськістю як індикатор ефективності державного управління та показник стану громадського суспільства. Вісник Української Академії державного управління. 2003. № 2, с. 27-34.

23. Ільків Н., Карий О., Кушнарєнко О. Рада та громада (або як залучити громадян до місцевого самоврядування): посіб. для праців. орг.. місц. самов. Київ : Академпрес, 2003. 123 с.

24. Італійське село готове доплачувати за переїзд і роботу в ньому. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/10/23/7115673/> (дата звернення 01.10.2020).

25. Ковальчук В. Б. Легітимність державної влади в правовій теорії та державно-правовій практиці: монографія. Київ : Логос, 2011. 392 с.

26. Кушовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.

27. Крутій О. М. Діалогова взаємодія органів державної влади та громадськості: монографія. Харків : ХарРІ НАДУ «Магістр», 2008, 302 с.

28. Крутій О. М. Комплексний механізм діалогової взаємодії органів влади і громадськості. Державне будівництво. *Електронне наукове фахове видання 2010. № 1*. URL: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/4/01.pdf> (дата звернення: 27.08.2020).

29. Крутій О.М. Основні підходи до вивчення діалогу та їх місце в дослідженнях громадянського суспільства: Вісник НАДУ. 2006. №1. с. 278-289.

30. Крутій О. М. Діалогічне підґрунття громадянського суспільства як умова ефективного місцевого самоврядування. Політико управлінський потенціал органів місцевого самоврядування міста: монографія / за заг. ред. проф. В. В. Лісничого. Харків : ХарРі НАДУ Магістр, 2007. 183 с.

31. Ковальчук В. Б. Легітимність державної влади в правовій теорії та державно правовій практиці. Київ : Логос, 2011. 392 с.

32. Карий О. І., Панас Я. В. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування . навч. посіб. Асоціація міс України. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 176 с.

33. Концепція розвитку електронної демократії в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 797-р від 08.11.2017. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80>. (дата звернення: 15.10.2020).

34. Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013.96 с.

35. Ладиченко В. В. Гуманістичні основи організації державної влади: монографія. Київ : КНТУ, 2008. 406 с.

36. Липовська Н. А., Письменний І. В. Громадянський діалог як форма взаємодії між владою та суспільством. Аспекти державного управління. 2015, № 9. с. 5-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_9_3. (дата звернення 09.09.2020).

37. Лациба М. В., Краснопільська А. О., Вінніков О. Ю. Правові умови розвитку громадянського суспільства в Україні. Що потрібно зробити? Український політичний центр досліджень. Київ : Агенство Україна, 2011. 132 с.

38. Ломако В. Комунікативна активність територіальної громади та муніципалітету в контексті використання соціальних мереж в управлінні містами. 2015. URL: <http://naub.oa.edu.ua/2015/>. (дата звернення 15.09.2020).

39. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень : навч. посіб. Київ, 2017. 110 с.

40. Левинас Э. Путь к Другому: Сборник статей и переводов, посвященные 100-летию со дня рождения Э. Левинаса : СПб., 2006. 239 с.

41. Матвійчук Т. Соціально-психологічні аспекти розвитку громадянського суспільства. Соціальна психологія. 2008, № 3 (29). с. 118-122.

42. Муркович Л. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування і територіальної громади. 2011. URL: [http:// www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11m1istg.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11m1istg.pdf). (дата звернення 25.09.2020).

43. Марченко В. М. Методичні підходи до оцінювання синергетичного ефекту злиття і поглинання. 2011, №4 (118). с. 135-142.

44. Новини DESPRO. Слухати та чути: що люди знають, хочуть знати про децентралізацію. URL: https://despro.org.ua/news/news/?ELEMENT_ID=1462. (дата звернення: 18.08.2020).

45. Озадовська Л. В. Діалог. Філософський енциклопедичний словник./за ред. В. І. Шинкарук та ін. Київ : Абрис, 2002.742 с.

46. Орзих М. Ф., Крусян А. Р., Езеров А. А., Орзих М. Ф. Избранные труды : юбилейное издание к 90-летию со дня рождения. Одесса, 2015. 568 с.

47. Онищенко О. С., Горовий В. М., Попик В. І. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства. Київ, 2014. 295 с.

48. Офіційний веб-сайт Оріхівської міської ради. м. Оріхів. URL: <https://ormr.gov.ua/>. (дата звернення: постійно на протязі написання роботи).

49. Офіційний веб-сайт територіальної громади міста Івано-Франківськ. URL: <http://terhromada.if.ua/site/checkmodule/117#:~:text>. (дата звернення: 15.05.2020).

50. Онлайн-енциклопедія «Вікіпедія». URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення: 15.05.2020).

51. Петроє О.М. Поняття «діалог» у термінологічній традиції зарубіжної та вітчизняної наукової думки. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Petroe.pdf>. (дата звернення 15.05.2020).

52. Про звернення громадян: Закон України № 393/96 ВР редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 10.10.2020).

53. Про доступ до публічної інформації: Закон України № 2939-VI редакція від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. (дата звернення: 10.10.2020).

54. Про інформацію: Закон України № 2657-XII редакція від 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. (дата звернення: 10.10.2020).

55. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України №109/2008 від 07.02.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109/2008>. (дата звернення: 10.10.2020).

56. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації: Указ Президента України № 547/2011 від 05.05.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547/2011>. (дата звернення: 10.10.2020).

57. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР від 23.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 10.10.2020).

58. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Закон України № 539/97-ВР від 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 10.10.2020).

59. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України № 996 від 03.11.2010. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/243788058>. (дата звернення: 10.10.2020).

60. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України №68/2016 від 26.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>. (дата звернення: 10.10.2020).

61. Про взаємодію органів виконавчої влади, Секретаріату Кабінету Міністрів України та державної установи «Урядовий контактний центр»: Постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 12.08.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2009-%D0%BF>. (дата звернення: 10.10.2020).

62. Про громадські об'єднання: Закон України № 4572-VI від 28.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>. (дата звернення: 10.10.2020).

63. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України № 281-ХІІ від 01.01.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14>. (дата звернення: 10.10.2020).

64. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України № 2998-ХІІ від 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>. (дата звернення 10.10.2020).

65. Порядок ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів України №867 від 30.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2016-%D0%BF>. (дата звернення: 15.10.2020).

66. Про соціальний діалог в Україні: Закон України № 2862-VI від 23.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>. (дата звернення: 10.10.2020).

67. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України №157-VIII редакція від 14.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>. (дата звернення: 15.05.2020).

68. Розвиток і формування особистості. URL: https://pidru4niki.com/pedagogika/z_rozvitok_formuvannya_osobistosti#. (дата звернення: 15.05.2020).

69. Скопенко О. І., Цимбалюк Т. В. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень. Київ : Довіра, 2006. 789 с.

70. Словник соціологічних та політологічних термінів./В.І. Астахова та ін.; за заг. ред. В. І. Даниленка. Київ: Вища школа, 1993. 141 с.

77. Словник-довідник термінів з конфліктології./ М.І. Пірен та ін.; за заг. ред. М.І. Пірен. Чернівці : Чернів. держ. ун-т ім. Ю. Федьковича, 1995. 318 с.

72. Скворець В. О. Громадянське суспільство і детермінанти оптимізації його розвитку в Україні : дис.. ... канд. філос. Наук : 09.00.03. Запоріжжя, 2007. 206 с.

73. Соболевский С. И. Введение. С. И. Соболевский. Ксенофонт. Сократические сочинения. СПб : АО Комплект, 1993. 416 с.

74. Соціологія: короткий енциклопедичний словник./ Л. В. Воловин та ін.; за заг. ред. В. І. Воловина. Київ : Укр. Центр духов. Культури, 1998. 736 с.

75. Скопенко О. І., Цимбалюк Т. В. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і сполучень. Київ : Довіра, 2006. 789 с.

76. Сергієнко О. І. Громадська участь/залучення громадян. Депутатська діяльність в округах: навч модуль. Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 92 с.

77. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб./ О. В. Берданова та ін. Київ. 2017. 129 с.

78. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: навч. посіб. Київ : ДП «Укртехінформ», 2013. 205 с.

79. У Києві обговорили інструменти належного діалогу «влада-громада». URL: <https://opora.ua/news/vybory/45479-u-kyievi-obhovoryly-instrumenty-nalezhnogo-dialohu-vlada-hromada>.

80. Успішна громада: будемо разом: навч. посіб./ М. Бриль та ін. Харків: Фактор, 2018. 130 с.

81. Цокур Є. Етапи становлення громадського суспільства в Україні в контексті забезпечення легітимності політичної влади. 2009, № 3 (36). с. 129-136.

82. Чувардинський О. Г. Громадянське суспільство в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку: дис.. ... д-ра політ. Наук: 23.00.02. Київ, 2008. 398 с.

83. Швейцарське село заплатить 17 тис. євро новим жителям. URL: https://gazeta.ua/articles/world-life/_svejcarske-selo-zaplatit--17-tisnovim-zhitelyam/807622

84. Якщо ти не розкажеш про свої успіхи ти не існуєш. URL: <https://transparentcities.in.ua/analytika/yakshcho-ty-ne-rozkazuyesh-pro-svoyi-uspihy-ty-ne-isnuyesh>. (дата звернення: 07.06.2020).

85. Як ефективно спланувати та провести діалог./ А. Горова та ін. ОБСЄ, 2017. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/dialog_2017.pdf. (дата звернення: 08.06.2020).

86. Шапочка Ю. Аналіз нормативно-правових актів України щодо регулювання діяльності громадських організацій як суб'єктів оцінювання державної політики: вісник НАДУ 2013, № 2. с. 200-207.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Любименко Людмила Іванівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти orehovomoe@meta.ua,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Діалог із громадянами як фактор розвитку об'єднаних територіальних громад» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Любименко Л.І.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Бойко Г.В.